

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Michaela Doležalová

Manželství osob stejného pohlaví v úpravě mezinárodního práva
soukromého

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Manželství osob stejného pohlaví v úpravě mezinárodního práva soukromého* vypracovala samostatně a citovala všechny použité zdroje. Rozsah diplomové práce je 108 972 znaků, včetně poznámek pod čarou.

V Olomouci dne 21. 11. 2023

.....

Michaela Doležalová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Mag. iur. Michalovi Malackovi, Ph.D., MBA za odborné vedení diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině, přátelům a příteli, kteří mě během studia podporovali, zejména mamince a tetě, které mi pomohly s korekturou práce.

Obsah

Obsah	4
Seznam zkratk	6
Úvod	7
1 Právní úprava manželství a registrovaného partnerství v ČR	9
1.1 Manželství	9
1.1.1 Pojem manželství a vznik manželství.....	9
1.1.2 Zákonné překážky manželství, neplatné manželství a zdánlivé manželství.....	11
1.1.3 Povinnosti a práva manželů.....	12
1.1.4 Zánik manželství a následky zániku manželství.....	15
1.2 Registrované partnerství.....	16
1.2.1 Stručný vývoj registrovaného partnerství.....	16
1.2.2 Pojem a vznik registrovaného partnerství	17
1.2.3 Vzájemné povinnosti a práva registrovaných partnerů	18
1.2.4 Poměry k nezletilým nesevěprávným dětem.....	18
1.2.5 Zánik a zrušení registrovaného partnerství.....	20
1.3 Novela Občanského zákoníku	20
2 Mezinárodní manželství a registrované partnerství	24
2.1 Kolizní úprava manželství podle vnitrostátních právních norem	26
2.1.1 Rozhodné právo pro uzavření manželství	26
2.1.2 Rozhodné právo pro poměry mezi manžely	28
2.1.3 Rozhodné právo pro zánik manželství.....	30
2.2 Kolizní úprava manželství podle evropských a mezinárodních norem.....	30
2.3 Registrované partnerství s mezinárodním prvkem	31
2.4 Pravomoc a příslušnost soudů ve věcech manželských.....	33
2.4.1 Vnitrostátní předpisy	33
2.4.2 Evropské předpisy	34
2.4.2.1 Nařízení Brusel II ter	34
2.4.3 Mezinárodní smlouvy	36
3 Uznání a výkon cizího státního rozhodnutí	37
3.1 Vnitrostátní právní úprava.....	37

3.2	Unijní právní úprava.....	37
3.3	Mezinárodní právní úprava.....	38
3.4	Výhrada veřejného pořádku.....	39
3.5	Judikatura ESLP a NSS	40
3.5.1	Schalk a Kopf proti Rakousku.....	40
3.5.2	Vallianatos a ostatní proti Řecku.....	42
3.5.3	Oliari a další proti Itálii	43
3.5.4	Orlandi a další proti Itálii.....	44
3.5.5	8 AS 230/2017 ze dne 30. 5. 2018.....	45
4	Závěr	47
	Seznam použité literatury	50
	Shrnutí	54
	Summary	54
	Klíčová slova	54
	Key words.....	54

Seznam zkratek

Brusel II bis – Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti

Brusel II ter – Nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

ČR – Česká republika

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

EU – Evropská unie

EÚLP – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Haagský protokol – Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností

LZPS – ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

MPS – mezinárodní právo soukromé

NSS – Nejvyšší správní soud

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

PS – Poslanecká sněmovna

Řím III – Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

ÚS – Ústavní soud České republiky

Ústava – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

ZMPS – zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů

ZRegP – zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Tématem této diplomové práce je „Manželství osob stejného pohlaví v úpravě mezinárodního práva soukromého“. Toto téma jsem si zvolila zejména proto, že instituty manželství a registrovaného partnerství jsou v dnešní době velmi diskutované. Nicméně má práce není zaměřena na to, zda je vhodné nebo potřebné zavedení institutu manželství i pro osoby stejného pohlaví, ale spíše na úpravu tzv. mezinárodních manželství. V dnešní době považujeme za zcela běžné pracovat nebo bydlet v zahraničí. Právě díky volnému pohybu osob vzrůstá jak důvod, tak i počet uzavřených manželství s osobou odlišného občanství u nás nebo v zahraničí. Proto je důležitá úprava tzv. mezinárodních manželství, ať už z hmotněprávního, tak především procesně právního hlediska.

Co se týče samotné úpravy institutu manželství, registrovaného partnerství případně jiných forem soužití osob stejného pohlaví, každý stát má svoji úpravu, která je však často odlišná. Samotná odlišnost úprav nepředstavuje problém, jelikož je na každém státu, jak bude upravovat normy týkající se rodinného práva. Problém ovšem nastává v případě, že odlišnou úpravu mají státy manželů, kteří uzavřeli tzv. mezinárodní manželství. To především z důvodu, že každý stát uznává jinou formou úpravy soužití osob stejného pohlaví, ať už manželství, registrované partnerství nebo jiný obdobný svazek soužití dvou osob stejného pohlaví, případně takové soužití vůbec neumožňuje. Právní úprava stejnopohlavního soužití v Evropě je velmi různorodá. Většina severovýchodních a západních států Evropy již uznává stejnopohlavní manželství, resp. definuje manželství jako trvalý svazek dvou osob. Část států uznává jako formu stejnopohlavního soužití registrované partnerství. Většina států, zejména východní a střední Evropy, včetně ČR definuje manželství jako trvalý svazek muže a ženy, popř. osob různého pohlaví. Jsou i takové státy, které mají ústavní definici manželství jako svazku muže a ženy. V takovém případě je třeba upravit, podle jakého práva se při uzavírání tzv. mezinárodních manželství bude postupovat, tedy výběr rozhodného práva. Neméně důležité je také upravit proces uznání cizích soudních rozhodnutí z oblasti rodinného práva. A právě na tento proces a jeho důsledky se ve své práci zaměřuji, zejména analyzuji, zda je tento proces na vnitrostátní, mezinárodní a unijní úrovni upraven dostatečně a případně popisuji úvahy návrhů de lege ferenda.

V první kapitole práce se zaměřuji na teoretické vymezení úpravy manželství a registrovaného partnerství v ČR. Ačkoliv je práce orientována na její úpravu z pohledu mezinárodního práva soukromého, věřím, že alespoň obecné nastínění úpravy v českém právu

je nezbytné pro lepší pochopení celé práce. Součástí této kapitoly je také komparace současné právní úpravy s připravovanou novelou Občanského zákoníku v oblasti manželství.

Druhá kapitola představuje právní úpravu manželství s mezinárodním prvkem. V této kapitole se zaměřuji především na kolizní úpravu manželství a registrovaného partnerství, zejména potom na výběr způsobu rozhodného práva. V poslední kapitole se zaměřuji na problematiku uznávání cizích soudních rozhodnutí v oblasti soužití osob stejného pohlaví. Zejména pak možnost uplatnění výhrady veřejného pořádku jako důvod pro odmítnutí uznání rozhodnutí. V mé práci je použita především metoda právní analýzy, komparace, ale také deskripce, indukce a dedukce.

Hlavním cílem práce je analyzovat institut manželství a registrovaného partnerství pohledem mezinárodního práva soukromého, a to jak z jeho hmotněprávní, tak procesně právní podoby. Na základě toho si pokládám následující výzkumné otázky (i) *Zda současný stav právní úpravy manželství a registrovaného partnerství na české a evropské úrovni představuje dostatečný právní rámec pro výkon a uznání cizího soudního rozhodnutí?* (ii) *Jakou roli má v procesu uznání a výkonu cizího státního rozhodnutí ESLP a je jeho judikatura konzistentní?* (iii) *Jaký vliv má zahraniční právní úprava na českou právní úpravu a je možné vyřešit problém uznávání stejnopohlavních manželství v ČR přijetím připravované novely Občanského zákoníku?*

1 Právní úprava manželství a registrovaného partnerství v ČR

1.1 Manželství

Základním předpisem upravujícím manželství na vnitrostátní úrovni je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“). Jsou zde upraveny, jak základní instituty spojené s manželstvím, tak i manželské majetkové právo. Právě jednotnost občanskoprávních a rodinněprávních vztahů je hlavní rozdíl předchozí právní úpravy, kterou byl do roku 2014 zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (dále jen „ZOR“).

Vstupem do Evropské Unie (dále jen „EU“) je Česká republika (dále jen „ČR“) vázána také unijním právem a smlouvami uzavřenými EU. Na základě znění Ústavy ČR jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, má přednost mezinárodní smlouva.¹ Mezinárodní smlouvy týkající se manželství jsou především Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství uzavřena v New Yorku v roce 1962² a Úmluva o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití uzavřena v Haagu v roce 1970.³

1.1.1 Pojem manželství a vznik manželství

Pojem manželství je upraveno v části druhé OZ s názvem Rodinné právo, a to v § 655 a následujících. Ustanovení § 655 OZ definuje manželství jako trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Tento paragraf dále stanovuje, že hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc. Ačkoli z dnešního pojetí a chápání manželství je tato definice přinejmenším diskutabilní.

Podle § 656 OZ manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstoupí do manželství. Manželství se uzavírá při sňatečném obřadu, přičemž tento obřad je veřejný, slavnostní a za přítomnosti dvou svědků. Formy, kterými lze uzavřít manželství jsou od roku 1992 dvě: občanský a církevní sňatek.⁴ Pokud snoubenci projeví svou vůli vstoupit do manželství před orgánem veřejné moci v přítomnosti matrikáře, jedná se o občanský sňatek. Projeví-li snoubenci svou vůli osobně před orgánem církve nebo náboženské společnosti k tomu oprávněné, jedná se

¹ Čl. 10 Ústavy.

² Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 124/1968 Sb.

³ Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 131/1976 Sb.

⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2017, s. 51.

o církevní sňatek.⁵ To, jaká církev je oprávněnou církví nám stanovuje zvláštní zákon⁶, který přiznává církvím zvláštní právo konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky.⁷ Na základě ustanovení § 666 odst. 1 OZ před uzavřením církevního sňatku musí snoubenci nejprve předložit oddávajícímu osvědčení vydané matričním úřadem, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno, osvědčení nesmí být starší šesti měsíců a jeho účelem je ověřit, že snoubenci splnily všechny požadavky stanovené zákonem pro uzavření manželství. Nepředložení osvědčení má následky v podobě zdánlivého manželství. Do tří pracovních dnů od uzavření manželství je oddávající povinen doručit matričnímu úřadu protokol o uzavření manželství, následkem nedoručení protokolu je nevydání oddacího listu novomanželům.⁸ Vzájemnou vazbu mezi jednotlivými formami řeší § 670 OZ, který říká, že byl-li uzavřen občanský sňatek, nemají následné náboženské obřady právní následky a byl-li uzavřen církevní sňatek, nelze následně uzavřít občanský sňatek.

Manželství vznikne, pokud si snoubenci navzájem dají najevo svoje svobodné a obsahově shodné sňatečné projevy vůle.⁹ Podle § 659 OZ je manželství uzavřeno tím, že oddávající položí snoubencům otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství a kladnou odpovědí, resp. vyslovením slova „ano“, manželství vznikne. Před učiněním sňatečného projevu snoubenci uvedou, že navzájem znají svůj zdravotní stav, že zvažili uspořádání svých majetkových poměrů, bydlení a hmotného zajištění poměrů a že se dohodli na společném příjmení a příjmení společných dětí.¹⁰ Jsou-li pro to důležité důvody, může projev vůle jednoho ze snoubenců za něj učinit zmocněnec.¹¹ Podle § 668 OZ může státní občan České republiky mimo území republiky uzavřít manželství také před diplomatickou misí nebo konzulárním úřadem České republiky. Zvláštní zákon¹² stanoví, že způsobilost uzavřít manželství a podmínky jeho platnosti se řídí právním řádem státu, jehož je tato osoba občanem; forma uzavření manželství se řídí právním řádem státu platným v místě, kde se manželství uzavírá.¹³

⁵ § 657 OZ.

⁶ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností.

⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo...* s. 54.

⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 26–27.

⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo...* s. 50.

¹⁰ § 665 OZ.

¹¹ § 669 OZ.

¹² Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS“).

¹³ § 48 ZMPS.

1.1.2 Zákonné překážky manželství, neplatné manželství a zdánlivé manželství

Občanský zákoník říká, že manželství může uzavřít každý, pokud mu v tom nebrání zákonná překážka podle § 672 až § 676 OZ.¹⁴ Mezi tyto překážky patří zletilost, svéprávnost, dříve uzavřené manželství nebo registrované partnerství a manželství mezi předky a potomky, poručníkem a poručencem.¹⁵ Podle § 672 OZ manželství nemůže uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný. Obecně lze tedy říci, že manželství může uzavřít každý, kdo dosáhl osmnácti let věku, pouze výjimečně a jsou-li pro to závažné důvody, může manželství uzavřít osoba starší šestnácti let.¹⁶ Dále manželství nemůže uzavřít osoba, jejíž svéprávnost byla v oblasti uzavírání manželství omezena podle § 673 OZ. Další zákonnou překážkou uzavření manželství je existence již trvajících manželství nebo registrovaného partnerství, a to i pokud byl jiný obdobný svazek uzavřen v zahraničí a trvá. Manželství nemohou uzavřít ani osoby příbuzné, jedná se zejména o předky, potomky, sourozence bez ohledu na vznik příbuzenství pokrevním poutem či osvojením. Dále podle § 676 OZ nemůže být manželství uzavřeno mezi poručníkem a poručencem, mezi dítětem a osobou, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, nebo pěstounem a svěřeným dítětem, a to zejména z důvodu existence stavu závislosti.

V případě, že bylo uzavřeno manželství i přesto, že tomu bránila některá ze zákonných překážek, soud jej na návrh každého, kdo má na tom právní zájem, prohlásí za neplatné, pokud se nejednalo o překážku omezené svéprávnosti.¹⁷ Soud prohlásí manželství za neplatné i ex offio, a to i v případě, že již zaniklo, pokud bylo uzavřeno osobou, která již dříve uzavřela manželství nebo registrované partnerství, pokud takové manželství nebo registrované partnerství nadále trvá. Dále v případě, že manželství bylo uzavřeno mezi předkem a potomkem, mezi sourozenci, a to i v případě vzniku příbuzenství osvojením.¹⁸ Podle § 681 OZ manželství se považuje za platné, dokud nebylo prohlášeno za neplatné, přičemž bylo-li takové manželství prohlášeno za neplatné, považuje se za neuzavřené. Podle § 684 OZ soud prohlásí za neplatné takové manželství, které bylo učiněno pod nátlakem spočívajícím v užití násilí, vyhrožováním násilí, v důsledku omylu o totožnosti snoubence nebo o povaze sňatečného právního jednání, takový návrh může manžel podat nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy tak mohl nejdříve učinit. Rozsudek, kterým je manželství prohlášeno za neplatné je konstitutivní povahy s účinky *ex tunc*. Přestože manželství bylo prohlášeno za neplatné,

¹⁴ § 671 OZ.

¹⁵ § 672–676 OZ.

¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo...* s. 61.

¹⁷ § 680 OZ.

¹⁸ § 685 OZ.

vyvolává právní následky, a to jak v rovině majetkové, osobní i statusové např. při vzniku společného jmění manželů či v případě určování otcovství podle první domněnky.¹⁹

Zdánlivé manželství je takový stav, kdy manželství nevznikne.²⁰ Na rozdíl od neplatného manželství, zdánlivé manželství nevyvolává žádné právní následky, a to právě z důvodu, že nevzniklo. Avšak v § 679 OZ je myšleno i na situaci určování otcovství a stanovení práv a povinností rodičů k dítěti, jakožto i zakotvení dobré víry při posouzení majetkových záležitostí v případě prohlášení manželství za zdánlivé. Na základě § 677 odst. 1 OZ manželství nevznikne, pokud nebyly splněny takové náležitosti, na jejichž splnění je k tomu, aby manželství vzniklo, nutno bezvýhradně trvat. Jedná se o náležitosti v projevu vůle o vstupu do manželství nebo ve sňatečném obřadu a v souvislosti s ním, například chybějící souhlasné prohlášení jednoho ze snoubenců, chybějící skutečná a opravdová vůle u jednoho ze snoubenců z důvodů duševní poruchy nebo oddávající nekompetentní orgán.²¹ Manželství nevznikne ani v případě, kdy snoubenci budou osoby stejného pohlaví, a to na základě legální definice manželství v § 655 OZ, která definuje manželství jako „*svazek muže a ženy*“. Pokud budou snoubenci nižšího věku než šestnácti let, manželství také nevznikne. V případě církevního sňatku, pokud sňatečný projev nebude učiněn před oprávněnou církví nebo oprávněným orgánem církve a pokud snoubenci nedodají matričnímu úřadu osvědčení o splnění zákonných podmínek, manželství nevznikne.²²

1.1.3 Povinnosti a práva manželů

Podle § 687 odst. 1 OZ mají manželé rovná práva i povinnosti, to vyplývá i ze zakotvení rovnosti mezi mužem a ženou v LZPS. Můžeme je rozdělit do několika základních kategorií, a to osobní a majetkové povahy.²³ Mezi práva a povinnosti osobní povahy patří podle § 687–689 OZ vzájemná povinnost manželů být si povinni úctou, být si věrni, žít spolu, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti. Manželé také mají právo na informace o příjmech, jmění a stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech druhého manžela. Dále mají povinnost při volbě svých pracovních, studijních a jiných činností brát ohled na zájmy druhého manžela, rodiny a nezletilých dětí žijících v rodinné domácnosti.

¹⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Občanský zákoník II... Komentář...* s. 64, 65.

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo...* s. 58.

²¹ Tamtéž s. 59.

²² Tamtéž s. 59, 60.

²³ Tamtéž, s. 64.

Mezi práva a povinnosti majetkové spadá povinnost přispívat na potřeby života rodiny a rodinné domácnosti a společné rozhodování o záležitostech týkajících se rodiny.²⁴ Podle § 690 OZ každý z manželů přispívá do rodinné domácnosti tak, aby životní úroveň všech členů byla srovnatelná. O záležitostech rodiny se preferuje dohoda manželů, v případě, že není dohoda možná, může soud nahradit souhlas jednoho z manželů.²⁵ V běžných záležitostech právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje manžele společně a nerozdílně, pro jiné než běžné záležitosti je potřeba souhlasu obou manželů. Pokud manžel nesouhlasil s právním jednáním, může se obrátit na soud a žádat o vyloučení účinků tohoto jednání pro sebe, nebo následně namítat jeho neplatnost. V případě, kdy manželé nežijí spolu, právní jednání jednoho manžela bez souhlasu druhého manžela ho nezavazuje ani ho neopravňuje.²⁶ Manželé se mohou navzájem zastupovat v běžných záležitostech, to neplatí, pokud manžel předem sdělí, že se zastoupením druhého manžela v dané věci nesouhlasí.²⁷ Manžele si jsou povinni vzájemně si poskytovat výživu v takové míře, která zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň.²⁸

Nově je v OZ upraven také institut obvyklého vybavení domácnosti, jehož účelem je především ochrana rodiny jako celku, ale také ochrana ekonomicky slabšího manžela. Principem je zajištění dobrého fungování rodiny, rodinné domácnosti a rodinného života na základě rodinné solidarity.²⁹ Podle § 698 odst. 1 OZ obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů. Pokud se nejedná o věc zanedbatelné hodnoty podle § 698 odst. 2 OZ k nakládání s věcí, která je součástí obvyklého vybavení domácnosti, je potřeba souhlasu druhého manžela. Je-li s věcí nakládáno bez jeho souhlasu, může se manžel dovolat neplatnosti takového jednání. V případě, že manžel opustí trvale rodinnou domácnost s úmyslem se nevrátit, může žádat vydání věci, která byla výlučně v jeho vlastnictví, jedná-li se o věc společnou, rozdělí si ji rovným dílem. Tohoto ustanovení se neužije v případě, kdy opuštěný manžel potřebuje věci pro společné nezletilé dítě manželů.³⁰

Nejdůležitějším institutem manželského majetkového práva je společné jmění manželů (dále jen „SJM“), které je upraveno v § 708 - § 742 OZ. Jedná se o majetkové společenství, zahrnující aktiva i pasiva. Jméno tvoří podle § 495 OZ souhrn majetku a dluhů určité osoby. SJM vzniká uzavřením manželství a zaniká nejpozději jejím zánikem, nemusí však být součástí

²⁴ § 690-697 OZ.

²⁵ § 692 OZ.

²⁶ § 694 OZ.

²⁷ § 696 OZ.

²⁸ § 697 OZ.

²⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo*... s. 69.

³⁰ § 699 OZ.

každého manželství.³¹ Existují situace, kdy manželství trvá, ale přesto SJM neexistuje, například v případě uzavření předmanželské smlouvy, která zavádí režim oddělených jmění nebo v případě prohlášení konkurzu na majetek jednoho z manželů. Součástí SJM je podle § 708 OZ to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů. SJM podléhá třem režimům, a to: zákonný režim, smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu.³² Obecným režimem je zákonný režim, toho se použije v případě, kdy není smluveného režimu nebo režimu založeného soudem, přičemž je možné doplnit zákonný režim smlouvou nebo rozhodnutím soudu, jedná se tedy o režim subsidiární.³³

Zákonný režim manželství stanovený v § 709 a násl. OZ je obecný režim správy majetku. Aktiva zahrnují majetek, který jeden z manželů nebo oba manželé získali během trvání manželství, s výjimkou určitých případů uvedených v § 709 odst. 1 písm. a) až e), například majetek nabytý darem nebo děděním. Pasiva SJM zahrnují dluhy převzaté během manželství, s výjimkou dluhů týkajících se majetku výhradně jednoho z manželů v rozsahu převyšujícím zisky z tohoto majetku a dluhů, které byly převzaty pouze jedním z manželů bez souhlasu druhého manžela, nejednalo-li se o dluhy týkající se každodenních nebo běžných potřeb rodiny.³⁴ Majetek v zákonném režimu spravují oba manželé nebo jeden z nich podle dohody a z právních jednání jsou zavázáni společně a nerozdílně.³⁵

Smluvený režim umožňuje odlišná pravidla pro společné jmění manželů, sjednat ho lze během nebo před manželstvím a musí mít formu veřejné listiny.³⁶ Může mít různé formy, jako oddělené jmění, vznik společného jmění při zániku manželství, nebo rozšíření a zúžení zákonného režimu.³⁷ Tento režim může být změněn dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu, nesmí však ohrozit schopnost manžela zabezpečovat rodinu.³⁸ V případě režimu založeného rozhodnutím soudu může soud z vážných důvodů na žádost jednoho z manželů zúžit nebo zrušit existující společné jmění, například pokud je manžel marnotratný nebo podstupuje nepřiměřená rizika.³⁹ Kromě výše zmíněných si manželé mohou ujednat také režim oddělených jmění, kdy každý manžel nakládá se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela.⁴⁰

³¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo* ... s. 71.

³² § 708 odst. 2 OZ.

³³ PSUTKA, J. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Občanský zákoník II... Komentář*... s. 159.

³⁴ § 710 OZ.

³⁵ § 713 OZ.

³⁶ § 716 OZ.

³⁷ § 717 OZ.

³⁸ § 717, § 719 OZ.

³⁹ § 724 a § 728 OZ.

⁴⁰ § 729 OZ.

SJM lze zrušit dohodou nebo rozhodnutím soudu již za trvání manželství, nejpozději však zaniká se zánikem manželství nebo rozvodem. V případě zániku, zrušení nebo zúžení je vždy potřeba SJM vypořádat, to lze na základě dohody manželů nebo rozhodnutím soudu.⁴¹ Podle § 740 OZ, pokud se manželé na vypořádání nedohodnou, každý z nich může navrhnout, aby rozhodl soud.

1.1.4 Zánik manželství a následky zániku manželství

Na základě ustanovení § 754 OZ manželství zaniká, stejně jako vzniká jen z důvodů stanovených zákonem. Právní úprava týkající se zániku manželství je kogentní. Zákon upravuje zánik manželství z několika důvodů. Ex lege, tedy z objektivních důvodů může manželství zaniknout smrtí, prohlášením za mrtvého a změnou pohlaví, z důvodů subjektivních může manželství zaniknout prohlášením manželství za neplatné a rozvodem.⁴²

Rozvod manželství je podrobně upraven v § 755 až § 758 OZ. Stejně jako u předchozí právní úpravy je rozvod manželství založen na jediném důvodu a tím je kvalifikovaný rozvrat.⁴³ Podle § 755 OZ manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. Soud musí vždy zjišťovat existenci rozvratu manželství.⁴⁴ Od existence kvalifikovaného rozvratu je potřeba odlišit zjišťování příčin rozvratu, těmi může být například nevěra nebo neplodnost.⁴⁵ Obecně platí, že soud zjišťuje příčiny rozvratu s výjimkou případů, kdy byl návrh na rozvod manželství podán manželi společně, v takovém případě soud nemusí zjišťovat příčiny rozvratu za splnění dalších podmínek uvedených v § 757 odst. 1 písm. a) až c) OZ.⁴⁶ Mezi tyto podmínky patří trvání manželství alespoň jeden rok a alespoň půl roku spolu manželé nežijí a manželé se dohodli na úpravě svých majetkových poměrů a bydlení, popř. výživného na dobu po rozvodu.⁴⁷ Jsou-li manželé rodiči nezletilého nesvéprávného dítěte, musí se podle § 757 odst. 1 písm. b) OZ dohodnout na úpravě poměrů k dítěti a soud musí tuto dohodu schválit. Z důvodu snahy o zamezení dlouhých bojů o děti, soud nemůže povolit rozvod manželství dříve, než nabyde rozsudek, popř. dohoda o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu právní moci.⁴⁸ Dále je nutné zmínit také existenci rozvodu s tzv. tvrdostní klauzulí podle § 755 odst. 2 OZ. Jedná se o situace, kdyby za určitých situací povolení rozvodu i přesto, že splňuje

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo* ... s. 91, 92.

⁴² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo* ... s. 107.

⁴³ Tamtéž s. 109.

⁴⁴ § 756 OZ.

⁴⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo* ... s. 109.

⁴⁶ § 757 odst. 1 OZ.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo* ... s. 115.

všechny zákonné předpoklady, bylo příliš tvrdé.⁴⁹ Manželství nemůže být rozvedeno v případě, kdy je to v rozporu se zájmy nezletilého nesvéprávného dítěte nebo v rozporu se zájmem manžela, který se na rozvratu manželství nepodílel.⁵⁰

Spolu se zánikem manželství vznikají nová práva a povinnosti rozvedenému manželovi, zejména v osobní a majetkové rovině.⁵¹ Podle § 759 OZ může manžel do šesti měsíců po rozvodu oznámit matričnímu úřadu, že přijímá zpět své dřívější příjmení. Druhému manželovi není poskytnuta žádná možnost, jak úkonu zabránit nebo ho k němu donutit. Podle § 760 a násl. OZ, pokud rozvedený manžel není schopen se sám živit a jeho neschopnost má původ v manželství, má právo na přiměřené výživné. Přičemž výživné nesmí být v rozporu s dobrými mravy a rozvedený manžel si prostředky nemohl opatřit jinak, například zaměstnáním nebo řádným hospodařením. Bydlení po rozvodu manželství je upraveno v § 768 a násl. OZ, které říká, že manželé mohou požádat soud o zrušení nebo zřízení práva k bytu jednoho z manželů, pokud se v něm nacházela rodinná domácnost, případně přihlédne k tomu, komu bylo svěřeno do péče nezletilé dítě.

1.2 Registrované partnerství

1.2.1 Stručný vývoj registrovaného partnerství

Registrované partnerství je v České republice upraveno samostatným zákonem o registrovaném partnerství (dále jen „ZRegP“) přijatým v roce 2006.⁵² Přijetí zákona předcházely řady neúspěšných legislativních návrhů a velké diskuze. První návrh zákona byl předložen v roce 1997, avšak ten byl zamítnut, stejně jako jeho další pokusy v roce 1999, 2001 a 2004.⁵³ Úspěšný byl nakonec zákon skupiny poslanců, který byl roku 2005 schválen Poslaneckou sněmovnou i Senátem, nicméně tento zákon vetoval tehdejší prezident Václav Klaus a vrátil ho Poslanecké sněmovně, ta ho však přehlasovala a zákon s účinností od 1. 7. 2006 byl přijat.⁵⁴ Zákonodárci v řadě evropských zemí, a dokonce i v některých mimoevropských zemích, postupně opustili model registrovaného partnerství a přešli k pojímání manželství v občanských zákonících genderově neutrálně. To znamená, že manželství mohou uzavřít jakékoliv dvě osoby, bez ohledu na jejich pohlaví. Tento vývoj

⁴⁹ Tamtéž s. 109.

⁵⁰ § 755 odst. 2 OZ.

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo...* s. 120.

⁵² Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ ELISHER, D. In. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975.* Praha: Leges, 2016. s. 824.

⁵⁴ Sněmovní tisk 969: Návrh zákona o registrovaném partnerství. In: PS ČR. [online]. [cit. 16.6.2023]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=969&o=4>.

proběhl například ve skandinávských zemích, Španělsku, Nizozemsku a nedávno i ve Francii. Mimo evropské země je možné uzavřít manželství bez ohledu na pohlaví například v Argentině, Brazílii a Austrálii.⁵⁵

1.2.2 Pojem a vznik registrovaného partnerství

Registrované partnerství je definováno v § 1 odst. 1 ZRegP jako trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem. Česká právní úprava se nakonec inspirovala komunitaristickou koncepcí úpravy registrovaného partnerství jako svazku, který mohou uzavřít výhradně osoby stejného pohlaví, nikoli i osoby opačného pohlaví.⁵⁶

Podle § 2 ZRegP registrovaného partnerství vzniká souhlasný svobodný a úplný prohlášení dvou osob stejného pohlaví o tom, že spolu vstupují do partnerství, které je podáno osobně před příslušným matričním úřadem. Prohlášení je přijímáno matrikářem na k tomu určeném místě a informace o uzavření registrovaného partnerství je zaznamenána do knihy partnerství. Před učiněním prohlášení o vstupu do registrovaného partnerství osoby musí explicitně potvrdit, že jim nejsou známy okolnosti, které by bránily vstupu do partnerství.⁵⁷ V ČR existuje celkem 14 matričních úřadů, jeden v každém kraji a v Praze. Vstup do partnerství je povolen každému, pokud mu to zákon nezakazuje. Zákon stanoví, že se musí jednat o osoby stejného pohlaví, tedy dvě ženy nebo dva muže.⁵⁸ Podmínky vstupu do partnerství jsou upraveny v § 4 ZRegP a to, aby alespoň jedna z osob, která uzavírá partnerství, byla občanem ČR. Registrované partnerství nemohou uzavřít osoby příbuzné v přímé linii a sourozenci, osoby mladší osmnácti let a osoby s omezenou svéprávností v této oblasti. Dále nemůže partnerství uzavřít osoba, která již dříve uzavřela manželství nebo vstoupila do partnerství nebo obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí a její manželství nebo partnerství nebo obdobný svazek stále trvá.⁵⁹ Uzavření registrovaného partnerství je zaznamenáno v protokolu, který podepíší osoby vstupující do partnerství a matrikář. Dále je nutné záznam o vzniku partnerství zapsat do matriky nebo do knihy partnerství. V případě, kdy došlo ke vzniku partnerství v zahraničí, je záznam o vzniku partnerství proveden v samostatné matrice.⁶⁰

⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo*... s. 129.

⁵⁶ ELISHER, D. In. MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*... s. 821.

⁵⁷ § 3 ZRegP.

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo*... s. 130.

⁵⁹ § 4 ZRegP.

⁶⁰ ELISHER, David. In: RADVANOVA, A. a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*, s. 178-179.

1.2.3 Vzájemné povinnosti a práva registrovaných partnerů

Obsahem registrovaného partnerství jsou vzájemná práva a povinnosti partnerů, která jsou inspirována úpravou v zákoně o rodině. Na rozdíl od manželství je v ZRegP velmi zjednodušená úprava práv a povinností osobní povahy. Podle § 687 OZ vůdčími ideami manželství jsou rovnost práv a povinností mezi mužem a ženou, konkrétně se jedná o povinnost vzájemné úcty, věrnosti, žít spolu, podporovat se a vytvářet zdravé rodinné prostředí, zejména pečovat společně o děti.⁶¹ Oproti tomu ZRegP se omezil pouze v tom ohledu, že partneři mají stejná práva a povinnosti, nikoli rovná jako je tomu v případě manželství.⁶² Ostatní práva osobní povahy nejsou nijak upravena, ačkoli lze předpokládat, že i tyto osobní práva a povinnosti, tj. vzájemná věrnost, úcta, podpora i vytváření zdravého rodinného prostředí v případě péče o dítě byly zamýšleným účelem registrovaného partnerství.⁶³

Podle ustanovení § 8 ZRegP mají partneři stejná práva a povinnosti a o záležitostech partnerského soužití rozhodují oba partneři společně, pokud se nedohodnou, rozhodne na návrh jednoho z nich soud. Stejně jako v manželství i registrovaní partneři se v běžných záležitostech mohou vzájemně zastupovat, tedy jednání jednoho z partnerů je závazné pro oba, s výjimkou případu, kdy druhý partner tyto účinky vůči třetí osobě vyloučil.⁶⁴ Partneři mají stejně jako manželé vzájemnou vyživovací povinnost, které zajišťuje, aby měli zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň za trvání partnerství.⁶⁵ V případě zrušení registrovaného partnerství má bývalý partner možnost požadovat přispívání na přiměřenou výživu, není-li schopen sám se živit.⁶⁶

1.2.4 Poměry k nezletilým nesvéprávným dětem

I přesto, že práce je zaměřena na mezinárodní manželství osob stejného pohlaví a problematiku jejich uznávání cizími státy, považují za důležité alespoň okrajově zmínit nejvíce diskutované téma pojící se svazky osob stejného pohlaví, tedy osvojení dítěte registrovanými partnery. Nedostatek možnosti osvojení je považován za největší omezení registrovaného partnerství, jak vyplývá i z nálezu ÚS výše a připravované novely OZ, která bude přiblížena níže. Tvrzení, že homosexuální páry nejsou schopny vychovávat dítě stejně kvalitně jako heterosexuální páry, bylo vyvráceno výzkumy a pozorováními. Studie ukázaly, že děti vyrůstající ve stejnopohlavní rodině se neliší od dětí v tradiční rodině. Navíc,

⁶¹ Srov. § 687 odst. 2 OZ.

⁶² § 8 ZRegP. srov. § 687 OZ.

⁶³ ELISCHER, David. In: RADVANOVA a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*, s. 180.

⁶⁴ § 9 ZRegP.

⁶⁵ § 10 ZRegP.

⁶⁶ § 11 odst. 1 ZRegP.

homosexuálně orientovaní rodiče projevují větší náklonnost a pozornost k dítěti, děti mají lepší zdravotní stav a rodina drží více při sobě. Výchova dítěte stejnopohlavním párem nepřináší dítěti žádná znevýhodnění a dětem nechybí mateřský nebo otcovský vzor. Souhlasím s autorem, že stejně jako byl ÚS zrušen zákaz individuálního osvojení dětí registrovanými partnery, stejně tak by měl být zrušen i zákaz společného osvojení.⁶⁷

Podle zákona není existence registrovaného partnerství překážkou pro plnění rodičovské zodpovědnosti a svěřeni dítěte do péče jednoho z partnerů. Partner, který je biologickým rodičem, má povinnost zajistit vývoj dítěte a chránit jeho zájmy s použitím vhodných výchovných prostředků, přičemž musí dbát na důstojnost dítěte a jeho fyzický, emocionální, intelektuální a morální rozvoj.⁶⁸ Dříve platné ustanovení § 13 odst. 2 ZRegP stanovovalo zákaz možnosti jednoho z partnerů stát se osvojitelem. Avšak byl-li jeden z partnerů biologickým rodičem, uzavření registrované partnerství nijak neomezovalo výkon jeho rodičovských práv nebo svěřeni dítěte do péče. Partner stále zůstával právním rodičem dítěte. Registrovaní partneri však neměly možnost žádat o osvojení dítěte, protože je preferována náhradní péče dítěte heterosexuálním párem.⁶⁹ Roku 2016 byl vydán náleží ÚS Pl. ÚS 7/15, který zrušil § 13 odst. 2 ZRegP zakazující individuální osvojení dítěte registrovaným partnerem.⁷⁰ ÚS toto ustanovení označil za diskriminační a v rozporu s právem na lidskou důstojnost a soukromý život. Před tímto zrušením osoba, která uzavřela registrované partnerství nesměla individuálně osvojit dítě, a to i přesto, že nesezdané osoby individuálně osvojit mohly. Podle mého názoru jediným důvodem zabraňující osvojení byla skutečnost uzavření registrovaného partnerství nebo sexuální orientace. V současné době je registrovaným partnerům umožněno individuální osvojení, avšak společné osvojení je ponecháno stále pouze manželům. Zákaz společného osvojení či alespoň přiosvojení, tedy osvojení dítěte partnera za vlastní přináší další problémy. Vzhledem k tomu, že dítě má oficiálně pouze jednoho právního rodiče, i když je fakticky vychováváno oběma rodiči stejného pohlaví, druhý nemá právo například na informace o zdravotním stavu dítěte. Druhý rodič nemůže sám cestovat s dítětem nebo vykonávat běžné rodičovské povinnosti. Dítě je pouze zákonem uznáváno jako dědic jednoho rodiče, i když má fakticky dva rodiče. V případě rozpadu partnerství může být omezen styk druhého rodiče s dítětem. Dítě může být také svěřeno do péče jiného příbuzného v případě úmrtí právního rodiče a může se tak ocitnout v neznámém prostředí. Dále dítě nemá nárok na sirotčí důchod

⁶⁷ POSPÍŠIL, Vojtěch. *K osvojení dítěte registrovanými partnery*. Časopis pro právní vědu a praxi, ročník XXIV. 3/2016. s. 456-458 Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1367991/Pospisil_clanek.pdf. [cit. dne 25.6.2023].

⁶⁸ § 13 odst. 1 ZRegP.

⁶⁹ Důvodová zpráva k ZRegP.

⁷⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. 6. 2016.

v případě úmrtí sociálního rodiče.⁷¹ Jedná se jen o výčet situací, které musí homosexuální páry ve vztahu k dětem v běžném životě řešit.

1.2.5 Zánik a zrušení registrovaného partnerství

Stejně jako v případě manželství jsou v zákoně upraveny také situace, kdy partnerství nevznikne nebo je prohlášeno za neplatné. O zdánlivé partnerství se jedná v případě, pokud prohlášení partnerství trpělo vážnou vadou, která spočívá v nedostatku svobodného nebo neúplného projevu vůle, omylu týkajícího se právního úkonu vzniku registrovaného partnerství nebo na základě úmyslně uvedených nepravdivých údajů v dokladech, které jsou potřebné k prohlášení nebo pokud jeden z budoucích partnerů není ve chvíli prohlášení občanem ČR.⁷² Ačkoli zákon tak explicitně neuvádí, zdánlivé by bylo také registrované partnerství mezi dvěma osobami opačného pohlaví.⁷³ Soud prohlásí za neplatné partnerství, u kterého došlo k jeho vzniku přes zákonem stanovený zákaz.⁷⁴ Konkrétně se jedná o situace, kdy do registrovaného partnerství vstoupí osoba mladší 18 let, osoby příbuzné v přímé linii nebo jako sourozenci, osoba s omezenou svéprávností v této oblasti nebo osoba, která již dříve uzavřela manželství, registrované partnerství nebo obdobný svazek v zahraničí, který nadále trvá.⁷⁵

Registrované partnerství zaniká v následujících případech: smrtí jednoho z partnerů, právní mocí rozhodnutí o prohlášení jednoho z partnerů za mrtvého nebo rozhodnutím soudu o zrušení partnerství.⁷⁶ Rozhodnutí o zrušení partnerství vydá soud na základě návrhu jednoho z partnerů. Žádající partner musí prokázat, že partnerský vztah již fakticky neexistuje. Pokud se k návrhu připojí druhý partner, soud již neprovádí další zkoumání a bez dalšího dokazování rozhodne o zrušení registrovaného partnerství.⁷⁷

1.3 Novela Občanského zákoníku

Prvním pokusem o změnu občanského zákoníku, resp. definice manželství byl návrh zákona předložený skupinou poslanců Poslanecké sněmovně dne 12. 6. 2018, o kterém se naposledy jednalo dne 29. 4. 2021, kdy proběhlo jeho první čtení. Novela OZ se zaměřovala na změnu ustanovení § 655 OZ a následující ustanovení související se změnou. Původní ustanovení § 655 OZ, které definuje „manželství jako trvalý svazek **muže a ženy** stanovený

⁷¹ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 52.

⁷² § 5 ZRegP.

⁷³ KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Občanský zákoník II... Komentář...* s. 51.

⁷⁴ § 6 odst. 1 ZRegP.

⁷⁵ § 6 odst. 2 ZRegP.

⁷⁶ § 14, 15 ZRegP.

⁷⁷ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 94.

zákonem“, mělo být novelou změněno na definici manželství „jako trvalého svazku **dvou osob** stanoveného zákonem“. Registrovaná partnerství uzavřená před případným účinným datem novely by zůstala platná a vztah těchto párů by nadále spadal pod zákon o registrovaném partnerství. Uzavřením manželství by registrované partnerství automaticky zaniklo. Po přijetí této novely by již nebylo možné uzavřít nové registrované partnerství, protože bylo navrhováno současné zrušení zákona o registrovaném partnerství. Návrh byl schválen PS a byl postoupen Ústavně-právnímu výboru a Výboru pro sociální politiku k dalšímu projednání. Ústavně-právní výbor však návrh neprojednal. Projednávání tohoto návrhu tak bylo ukončeno s koncem volebního období.⁷⁸

V souvislosti s výše zmíněným návrhem byl v roce 2018 předložen i návrh opoziční. Jednalo se o návrh na změnu Listiny základních práv a svobod (dále jen „LZPS“), konkrétně čl. 32 odst. 1 LZPS který měl nově stanovit, že „*rodičovství, rodina a manželství jako svazek muže a ženy jsou pod ochranou zákona.*“⁷⁹ Podle důvodové zprávy novela chrání úplnou rodinu, kterou tvoří manželství muže a ženy. Rodina je považována za základní jednotku společnosti a má klíčovou roli v reprodukci a generační výměně obyvatelstva. Manželství představuje právní i morální závazek věrnosti, trvalosti a podpory, který vytváří zdravé a stabilní prostředí pro výchovu dětí.⁸⁰ O novele bylo naposledy jednáno dne 29. 4. 2021 a výsledek byl stejný jako s novelou předchozí, tedy její projednání skončilo s koncem volebního období. Jelikož je LZPS ústavním zákonem, přijetím novely by došlo k ústavnímu zakotvení manželství. Jejím schválením by došlo k výraznému omezení možnosti prosadit zákon o stejnopohlavním manželství. V případě přijetí novely by představitelé mohli nejvýše usilovat o rozšíření práv prostřednictvím novely ZRegP.

Další návrh byl předložen poslanecké sněmovně skupinou poslanců dne 3. 6. 2022.⁸¹ Obsahem návrhu stejně jako u předchozího návrhu je změna ustanovení § 655 a § 656 odst. 1 OZ, kdy se slova „muže a ženy“ nahrazují slovy „dvou lidí“.⁸² I když tato novela byla již několikrát zařazena na program schůze poslanecké sněmovny, k jejímu prvnímu projednávání došlo až v červnu 2023. První čtení proběhlo 29. 6. 2023 a návrh byl přikázán

⁷⁸ Sněmovní tisk č. 201: Návrh zákona, kterým se mění občanský zákoník. PS ČR. [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=8&T=201>.

⁷⁹ Sněmovní tisk č. 211: Návrh zákona, kterým se mění ústavní zákon – Listina základních práv a svobod. PS ČR [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=211>.

⁸⁰ Návrh zákona ze dne 14.6.2018, kterým se mění usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky. PS ČR. [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135899>.

⁸¹ Sněmovní tisk č. 241: Návrh zákona, kterým se mění občanský zákoník. PS ČR. [online]. [cit. 1.7.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=241>. (dále jen „Sněmovní tisk č. 241“)

⁸² Návrh zákona ze dne 3.6.2023, kterým se mění občanský zákoník. PS ČR. [online]. [cit. 1.7.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=203345>.

výborům k projednání, k tomu byla stanovena lhůta 120 dní.⁸³ Spolu s novelou na změnu Občanského zákoníku, resp. změnu definice manželství byla dne 29. 6. 2023 projednávána v Poslanecké sněmovně i novela LZPS, jejímž obsahem je ústavní zakotvení manželství jako svazku muže a ženy. Tento návrh byl po prvním čtení v Poslanecké sněmovně přikázán se lhůtou 120 dní k projednání výborům.⁸⁴

Mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím je mnoho rozdílů, které sebou přináší celou řadu problémů, a to jak v rovině teoretické, tak praktické. Když se zaměříme na samotný vznik manželství a registrovaného partnerství, se vznikem manželství je spjat slavnostní obřad, který není pouze pro snoubence, ale i celou širší rodinu a přátele, před kterými si snoubenci slibují a projevují svou lásku. Oproti tomu vznik registrovaného partnerství je pouze administrativním úkonem, který lze provést pouze v kanceláři matriky i beze svědků. Registrované partnerství lze uzavřít pouze na 14 matrikách v ČR, kdy záleží pouze na vůli úředníků, zda ne/chtějí partnerství dopřát tento slavnostní obřad či nikoli, sami jsou však vázáni zákonem. Další problémy vyvstávají z hlediska vztahu k dětem. Registrovaní partneři se nemohou stát společnými pěstouny, společně osvojit dítě ani tzv. přiosvojit dítě svého partnera. Jak již konstatoval ÚS ve svém nálezu *“Vzniká tak situace, kdy na straně jedné zákonodárce ze zcela nesrozumitelného důvodu zakazuje registrovanému partnerovi osvojení dítěte a současně jej zavazuje se o ně starat.”*⁸⁵ Zákonně uznávaným rodičem může být vždy pouze jeden z páru, i když se oba rodiče stejně starají o dítě. Druhý, faktický rodič nemá právní postavení rodiče vůči dítěti. Tím je omezen v právech a povinnostech vztahujících se k dítěti. V případě zániku partnerství se dítě může ocitnout v ohrožení ztráty kontaktu s osobou, kterou považuje za svého rodiče, jelikož nemá automatické právo na styk s faktickým rodičem a faktický rodič není povinen platit výživné. V případě smrti, dítě ze zákona nedědí po faktickém rodiči, i kdyby faktický rodič dítě uvedl ve své závěti, nemá dítě postavení nepominutelného dědice. Dítě nemá ani nárok na sirotčí důchod, stejně jako partner nemá právo na důchod vdovský ani jiné dávky.⁸⁶

Důvodová zpráva uvádí, že podle provedených akademických výzkumů a sociologických dat je prokázáno, že sexuální orientace a pohlaví rodičů nemají vliv na vývoj dětí. Stejnopohlavní páry jsou schopni být stejně dobrými rodiči jako páry s různým pohlavím.

⁸³ Sněmovní tisk č. 241.

⁸⁴ Sněmovní tisk č. 276: Návrh zákona, kterým se mění ústavní zákon – Listina základních práv a svobod. PS ČR. [online]. [cit. 1.7.2023]. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=276>.

⁸⁵ Nález ÚS ze dne 14. 6. 2016 sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 42.

⁸⁶ Návrh zákona ze dne 3.6.2023, kterým se mění občanský zákoník. PS ČR. [online]. [cit. 2.7.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=203345>.

Odborné výzkumy opakovaně potvrzují schopnost gayů a leseb plnit účel manželství a vytvářet vhodné prostředí pro výchovu dětí. Na základě těchto poznatků není žádný oprávněný důvod rozlišovat mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím ve smyslu odlišného rozsahu práv a povinností.⁸⁷ Můžeme tedy jen doufat, že zákonodárci vyslyší přání a názory veřejnosti a novelu zákona schválí a ČR se stane další zemí, která uzákoní genderově neutrální manželství.

⁸⁷ Tamtéž.

2 Mezinárodní manželství a registrované partnerství

Mezinárodní právo soukromé (dále jen „MPS“) upravuje soukromoprávní poměry obsahující mezinárodní prvek.⁸⁸ Odvětvím mezinárodního práva soukromého je mj. i mezinárodní právo rodinné. Jedná se o právní oblast, která se zabývá rodinnými vztahy s mezinárodním prvkem. Součástí jsou otázky týkající se manželství, registrovaného partnerství, vztahu mezi rodiči a dětmi, poručenství a rodičovství. Mezinárodní prvek je v soukromoprávních poměrech přítomen, pokud alespoň jeden účastník má spojení s jinou zemí nebo když předmět vztahu je umístěn v zahraničí. To může být případ, kdy je účastník cizincem nebo má trvalý pobyt v zahraničí, nebo kdy právní vztah vzniká nebo má nastat v cizině.⁸⁹ Kvůli historickým a kulturním rozdílům je vnitrostátní úprava rodinného práva jednotlivých států odlišná, a stále nebyla harmonizována. MPS slouží především k určení právního řádu, jehož aplikace přichází v úvahu na určitý soukromoprávní poměr.⁹⁰ Důležité je určení rozhodného práva pro různé formy životních společenství. Problém nastává v případě, kdy státy nemají stejnou právní úpravu manželství, například některý stát uznává stejnopohlavní manželství a druhý manželství pojímá pouze jako svazek muže a ženy. Právní úprava registrovaného partnerství je kolizními normami dotčena pouze nepřímo.⁹¹ Například v ČR je manželství vnímáno jako monogamní svazek, ale v jiných zemích mohou být pravidla odlišná.

Základním pramenem mezinárodního práva soukromého v ČR je zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen "ZMPS"), který je členěn do devíti částí a obsahuje normy jak kolizní a procesní, tak i uznání a výkon cizího státního rozhodnutí.⁹² Uplatňuje se v mezích ustanovení přímo použitelných právních předpisů EU nebo mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána.⁹³ Významným vnitrostátním pramenem mezinárodního práva je Ústava a Ústavní zákony, které stanoví zásady společenského a státního zřízení ČR, na nichž je v případě uzavírání mezinárodních smluv nutno bez výhrady trvat. Zásady jsou obsahem tzv. veřejného pořádku a představují mezi, kterou při používání cizích právních předpisů na základě kolizní normy nelze překročit.⁹⁴

⁸⁸PAUKNEROVÁ, M. In PAUKNEROVÁ, M., ROZEHNALOVÁ, N., ZAVADILOVÁ, M. a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. LXI.

⁸⁹KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň-Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015. s. 24.

⁹⁰MALACKA, Michal, RYŠAVÝ Lukáš. *Mezinárodní právo soukromé a procesní. Úvod do studia mezinárodního práva soukromého a rozhodčího řízení*. 2. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 17.

⁹¹Tamtéž, s. 179

⁹²KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 52, 53.

⁹³§ 2 ZMPS.

⁹⁴KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 54.

Vstupem do EU dne 1. 4. 2004 nabylo platnosti pro ČR ustanovení čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“).⁹⁵ Ustanovení stanovuje, že nařízení EU jsou obecně závazná a bezprostředně použitelná ve všech členských státech a směrnice jsou závazné pro členské státy, kterým jsou určeny, co se týče výsledku v nich určených, přičemž je na každém státě, jakým způsobem a formou směrnici do svého právního řádu transformují.⁹⁶ Kvůli souběžné existenci vnitrostátních právních předpisů a předpisů evropského práva může docházet při aplikaci práva ke střetům. Těmi se zabýval Soudní dvůr Evropské unie a stanovil, že právní předpisy EU mají přednost před vnitrostátním právem členských států.⁹⁷ Pro sblížení právních předpisů členských států, Evropský parlament a Rada EU přijímají řádným legislativním procesem opatření mj. i k zajištění vzájemného uznávání a výkonu soudních i mimosoudních rozhodnutí. V případě opatření týkajících se rodinného práva se jedná o zvláštní legislativní proces, ve kterém rozhoduje jednomyslně Rada EU po konzultaci s Evropským parlamentem.⁹⁸ Mezinárodní rodinné právo procesní je upraveno formou nařízení. Těmi jsou zejména nařízení Brusel II bis⁹⁹, Brusel II ter¹⁰⁰ a Řím III¹⁰¹, kterými se budu zabývat v dalších kapitolách.

Vedle vnitrostátních a evropských předpisů jsou dalším pramenem MPS i mezinárodní smlouvy, jimiž je ČR vázána. Čl. 10 Ústavy stanovuje, že pokud mezinárodní smlouva stanoví něco jiného než zákon, uplatní se obsah mezinárodní smlouvy. Většina mezinárodních smluv byla uzavřena již za trvání Československé federativní republiky.¹⁰² Podle předmětu úpravy se může jednat o smlouvy o právní pomoci a výkonu soudních rozhodnutí nebo podle počtu stran smlouvy dvoustranné a mnohostranné. Významnou mezinárodní smlouvou v oblasti rodinného práva je například Haagská úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.¹⁰³ Může nastat situace, kdy otázka je upravena, jak na vnitrostátní, tak i unijní, případně mezinárodní úrovni. V takovém případě se uplatní zásada přednosti, která stanovuje, že unijní právní předpisy

⁹⁵ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (2016/C 202/01).

⁹⁶ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 54.

⁹⁷ Tamtéž, s. 55.

⁹⁸ Tamtéž, s. 56.

⁹⁹ NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „Brusel II bis“).

¹⁰⁰ NAŘÍZENÍ RADY (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (dále jen „Brusel II ter“).

¹⁰¹ NAŘÍZENÍ RADY (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky (dále jen „Řím III“).

¹⁰² KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 58,60.

¹⁰³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/2001 Sb. m. s., o přijetí Úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí.

i mezinárodní smlouvy jsou přímo použitelné a mají aplikační přednost před vnitrostátní právní úpravou.¹⁰⁴ Složitější je však úprava vztahů mezi unijním právním předpisem a mezinárodní smlouvou, pokud je smluvním státem členský stát. Pokud není vztah výslovně upraven, řešení hledáme v primárním právu EU nebo mezinárodním právu veřejném. Poté mohou nastat situace, kdy nařízení nahradí mezinárodní smlouvu v oblastech nařízením upravených a v ostatních případech se dále použije mezinárodní smlouva, nebo nařízení bude použito přednostně před mezinárodní smlouvou, nebo pokud je takový postup příznivější, nadále se použije mezinárodní smlouva.¹⁰⁵

2.1 Kolizní úprava manželství podle vnitrostátních právních norem

V případě soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem se aplikuje kolizní norma. Jejím úkolem je určit, který z dotčených právních řádů bude použit pro daný vztah.¹⁰⁶ Kolizní norma neupravuje samotná práva a povinnosti, ale stanoví pravidla pro výběr právního řádu, který se na vztah bude vztahovat a který právní řád se nepoužije.¹⁰⁷

2.1.1 Rozhodné právo pro uzavření manželství

Podle § 48 odst. 1 ZMPS se způsobilost a platnost uzavření manželství řídí právem státu, jehož je občanem dotyčná osoba. Při nesplnění podmínek způsobilosti podle vnitrostátního práva je následkem prohlášení manželství za neplatné, z toho hlediska se i důvody neplatnosti řídí právním řádem státu jehož je osoba občanem.¹⁰⁸ Otázky kolizních norem pro uzavření manželství upravují i některé mezinárodní smlouvy o právní pomoci např. s Kubou nebo Vietnamem, které se odchyľují od úpravy ZMPS a stanovují, aby překážky vstupu do manželství byly posuzovány podle právního řádu státu, kde se manželství uzavírá. Je-li snoubenec cizincem, předloží matričnímu úřadu doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství, který nesmí být starší šesti měsíců ode dne vydání. Tento doklad je veřejnou listinou, jejíž předložení lze za výjimečných podmínek prominout. Jedná se například o situace, kdy je snoubenec žadatelem o azyl a požadování dokladů po domovském státu není ospravedlnitelné.¹⁰⁹ Způsobilost a platnost uzavření manželství je třeba posuzovat individuálně pro každou osobu. V případě, že snoubenci mají různou státní příslušností v době uzavření manželství, musí se brát v úvahu dva právní řády.¹¹⁰ Pokud vnitrostátní norma stanoví aplikaci

¹⁰⁴ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 59.

¹⁰⁵ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 60,61.

¹⁰⁶ MALACKA, M. *Mezinárodní právo soukromé a procesní...* s. 88, 89.

¹⁰⁷ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 99.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 329

¹⁰⁹ ZAVADILOVÁ, M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 326.

¹¹⁰ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 329.

cizího právního řádu, je třeba v případě podstatných odchylek od českého právního řádu zkoumat nepoužití cizího právního řádu, který by byl v rozporu s veřejným pořádkem podle § 4 ZMPS. Taková situace může nastat, pokud cizí právní řád považuje například národnost nebo rasu jako překážku uzavření manželství. Použití výhrady veřejného pořádku lze uplatit i v případě, kdy cizí právní řád neuznává rozvody a neumožňuje uzavření manželství osobě rozvedené nebo s osobou již rozvedenou.¹¹¹

Podle § 48 odst. 2 ZMPS se forma uzavření manželství řídí právním řádem státu, kde se akt manželství uzavírá. Formou uzavření manželství je myšleno samotné projevení vůle uzavřít manželství, především před kým a jaký způsobem má být uzavřeno. V ČR právní úprava rozlišuje mezi občanskými a církevními sňatky, přičemž oba typy sňatků jsou rovnocenné.¹¹² Většina cizích právních řádů, jako například Německo, stanovuje občanský sňatek jako povinnou formu pro uzavření manželství. Oproti způsobilosti a platnosti uzavření manželství, jehož hraničním určovatelem je státní příslušnost, v případě formy uzavření manželství je hraničním určovatelem místo uzavření manželství. Tímto se česká právní úprava snaží předcházet vzniku tzv. kulhajícího manželství, tedy situace, kdy manželství je považováno za uzavřené pouze v jednom státě. Proto uzavře-li český občan manželství v cizině formou, kterou český právní řád neuznává, manželství bude považováno za platné, bylo-li uzavřeno ve formě, kterou připouští stát uzavření manželství.¹¹³ Manželství lze uzavřít také ve speciálních formách, jedná se o konzulární sňatek a sňatek v případě ohrožení života. Státní občan ČR má možnost uzavřít manželství kromě formy státu, ve kterém manželství uzavírá, také před diplomatickou misí nebo konzulárním úřadem ČR. Jedná se o uzavření manželství na zastupitelském úřadu ČR v zahraničí a podle § 48 odst. 3 ZMPS se bude řídit českým právním řádem. Takový sňatek lze uzavřít před českým zastupitelským úřadem v zahraničí, pouze pokud jsou oba snoubenci občany ČR. Občan ČR nemůže v ČR uzavřít sňatek před zastupitelským úřadem jiného státu, to mohou pouze občané státu, o jehož zastupitelský úřad se jedná.¹¹⁴ Podle § 667 OZ v případě přímého ohrožení života je také možné uzavřít sňatek v zahraničí. V takovém případě ho může provést velitel letadla nebo kapitán námořního plavidla pod českou vlajkou. Na evropské ani mezinárodní úrovni není v současnosti upraveno rozhodné právo pro uzavření manželství.

¹¹¹ ZAVADILOVÁ, M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 326.

¹¹² § 657 OZ.

¹¹³ ZAVADILOVÁ, M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 327.

¹¹⁴ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 330.

2.1.2 Rozhodné právo pro poměry mezi manžely

Podle § 49 odst. 1 ZMPS se osobní poměry manželů řídí právním řádem státu, jehož jsou oba občany, jsou-li občany různých států, řídí se osobní poměry právním řádem státu, kde mají manželé obvyklý pobyt, jinak českým právem. Pro účely vymezení rozsahu působnosti kolizní normy je možné považovat za osobní poměry manželů všechna vzájemná práva a povinnosti s výjimkou majetkových poměrů a vzájemné vyživovací povinnosti.¹¹⁵ Osobní poměry manželů zahrnují zejména povinnost vzájemné úcty, společného soužití, věrnosti, vzájemného respektu, podporu udržování rodinného společenství, vytváření zdravého rodinného prostředí a společnou péči o děti.¹¹⁶ Taktéž zahrnují vzájemné zastupování v běžných záležitostech rodiny. Součástí osobních poměrů je také příjmení manželů. Kromě právního řádu státu, ve kterém je jeden z manželů občanem, je třeba brát v úvahu i právní úpravu státu, kde manželé mají obvyklý pobyt a respektovat ji.¹¹⁷

Oproti tomu majetkové poměry manželů se řídí právním řádem státu, kde mají manželé obvyklý pobyt, jinak právním řádem státu, jehož jsou příslušníci a jinak českým právem.¹¹⁸ Podle důvodové zprávy je nově oproti předchozí právní úpravě umožněno manželům si zvolit použitelné právo pro své majetkové poměry, avšak musí přihlížet k právnímu řádu, ke kterému mají významnější vztah.¹¹⁹ Podle § 49 odst. 4 ZMPS si manželé mohou pro své majetkové poměry zvolit právní řád státu, jehož je jeden z manželů občanem, nebo kde mají nebo jeden z manželů má obvyklý pobyt, nebo právní řád státu, kde se nemovitá věc nachází, nebo český právní řád. Majetkovými poměry manželů rozumíme majetkové společenství, tedy v české úpravě společné jmění manželů, především jeho režimy, tedy režim zákonný, smluvený a založený rozhodnutím soudu.¹²⁰ V případě, kdy si manželé neupravily své majetkové poměry smluvně, hraničním určovatelem bude společný obvyklý pobyt, společné státní občanství nebo se použije právo české. Aby byla splněna podmínka společného obvyklého pobytu, postačí, že oba manželé mají obvyklý pobyt ve stejném státě. Manželé nemusí žít spolu, naopak častěji v případě úpravy majetkových poměrů po dobu po rozvodu budou žít odděleně.¹²¹ Majetkové poměry manželů mohou být upraveny na základě smluveného režimu, přičemž nezáleží na tom, zda k úpravě poměrů došlo před uzavřením manželství nebo za jeho trvání. V takovém případě se hraniční určovatel posuzuje k okamžiku uzavření smlouvy. Přičemž volba práva je omezena

¹¹⁵ Tamtéž s. 331.

¹¹⁶ § 687 OZ.

¹¹⁷ § 29 odst. 3 ZMPS.

¹¹⁸ § 49 odst. 3 ZMPS.

¹¹⁹ ZAVADILOVÁ, M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 330.

¹²⁰ § 708 OZ.

¹²¹ ZAVADILOVÁ, M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 338.

nejen omezeným výčtem hraničních určovatelů, ale také formou. Hraničním určovatelem pro smluvní úpravu majetkových poměrů může být státní občanství, obvyklý pobyt nebo místo nemovitosti, popř. lex fori, tedy právo české. Smlouva o úpravě majetkových poměrů musí být uzavřena formou notářského zápisu, popř. jiného zápisu, který je obdobou notářského zápisu v ČR.

Kolizní norma v případech vyživovací povinnosti mezi manželi je upravena v § 49 odst. 2 ZMPS, který stanovuje, že se vyživovací povinnost bude řídit právním řádem státu, který určí mezinárodní smlouva. Touto mezinárodní smlouvou je přímo použitelné nařízení EU, které odkazuje na Haagský protokol o výživném.¹²² Protokol je platný ve všech členských zemích EU s výjimkou Dánska a Spojeného Království. Pokud existuje dvoustranná smlouva upravující kolizní normu o výživném mezi ČR a nečlenskou zemí EU, uplatní se přednostně před Haagským Protokolem.¹²³ Haagský Protokol upravuje volbu práva v možném nejširším rozsahu. V čl. 8 odst. 1 Haagského Protokolu je stanoven výčet právních řádů, které mohou strany zvolit jako rozhodné právo. Pokud si strany rozhodné právo nezvolí, postupuje se podle obecné kolizní normy upravené v čl. 3 Haagského Protokolu. Tento článek říká, že se vyživovací povinnost řídí právem státu, v němž má oprávněný z výživného místo obvyklého pobytu. V čl. 5 Haagského Protokolu je upraveno zvláštní pravidlo, které se vztahuje pouze na výživné mezi manžely, popř. bývalé manžely. Toto pravidlo umožňuje nepoužití obecného pravidla podle čl. 3, v případě vznesení námítky jednoho z manželů na použití jiného právního řádu, které je k manželství v užším vztahu než právní řád místa obvyklého pobytu.

Je však diskutabilní, zda by se čl. 5 Haagského Protokolu použil i v případě manželství osob stejného pohlaví nebo registrovaného partnerství. Z důvodové zprávy vyplývá, že pokud právní řád státu zakotvuje institut výživného mezi registrovanými partnery nebo manžely stejného pohlaví, mohlo by být použito i pravidlo podle čl. 5. Avšak pokud právní řád státu takový institut neupravuje nebo neumožňuje samotné registrované partnerství nebo manželství pro všechny, je možné že by nepoužil právo jiného státu podle čl. 5 s odkazem na výhradu veřejného pořádku. ČR upravuje institut výživného mezi registrovanými partnery v § 11 a 12 ZRegP, je tedy pravděpodobné, že by umožnil použití jiného právního řádu podle čl. 5 Haagského protokolu. Jiná situace by však mohla nastat v případě stejnopohlavního

¹²² Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

¹²³ Čl. 19 Haagského Protokolu.

manželství, které není v ČR uzákoněno. Soudy by tak mohlo dojít k odmítnutí použití zvláštního pravidla čl. 5 Haagského protokolu, a to z důvodu rozporu s veřejným pořádkem.¹²⁴

2.1.3 Rozhodné právo pro zánik manželství

Problematika rozhodného práva pro rozvod manželství je upravena v § 50 odst. 1,2 ZMPS. Jedním ze způsobů zániku manželství, který zákon připouští je rozvod.¹²⁵ Oproti jiným evropským právním řádům, ten český neupravuje pojem rozluky, díky které zanikají jen některá práva a povinnosti manželů například společné bydlení. Jak je uvedeno v důvodové zprávě, rozvodem jsou dotčeny osobní poměry manželů a může docházet k poruchám v osobních vztazích.¹²⁶ Rozvod se podle § 50 odst. 1 ZMPS ve spojení s § 49 odst. 1 ZMPS řídí právním řádem státu, kterým se řídily osobní poměry v době zahájení řízení. V případě, kdy jsou manželé příslušníky různých států, se rozvod manželství řídí právem místa jejich společného obvyklého pobytu. Pokud mají manželé v době rozhodného okamžiku obvyklý pobyt v různých státech, uplatňuje se český právní řád.¹²⁷

Rozšiřující kolizní norma v § 50 odst. 2 ZMPS řeší situace, kdy zahraniční právní řád neumožňuje nebo povoluje rozvod pouze za mimořádně závažných okolností. Podmínkou je, že alespoň jeden z manželů je občanem ČR nebo má v ČR obvyklý pobyt. Toto ustanovení může vést k tzv. kulhajícímu manželství, kdy je manželství platné v jednom státě, ale v jiném nikoliv.¹²⁸ Podle § 50 odst. 3 ZMPS se při prohlášení manželství za neplatné nebo při určení, zda tu manželství je či není, se způsobilost uzavřít manželství a forma jeho uzavření posuzují podle právních řádů rozhodných pro ně v době uzavření manželství. Pokud se jedná o platnost a existenci manželství, bude použit právní řád podle státního občanství snoubenců v době uzavírání manželství. Pokud se jedná o formu uzavření, bude se postupovat podle právního řádu na základě místa uzavření manželství.¹²⁹

2.2 Kolizní úprava manželství podle evropských a mezinárodních norem

Na úrovni EU neexistuje právní předpis, který by se věnoval rozhodnému právu pro uzavření manželství v jednotlivých členských státech. Nařízení Řím III, které upravuje rozhodné právo ve věcech rozvodu a rozluky, je však relevantní. Jak již bylo zmíněno výše, tímto nařízením není ČR vázána¹³⁰, přesto podle čl. 4 Řím III není vyloučeno použití českého

¹²⁴ ZAVADILOVÁ, M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 337.

¹²⁵ § 755 OZ a násl.

¹²⁶ ZAVADILOVÁ, M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 341.

¹²⁷ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 332.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž, s. 333.

¹³⁰ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 333, 334.

právního řádu. V čl. 5 odst. 1 Řím III je stanovena preference, aby si manželé v případě rozvodu a rozluky zvolili rozhodné právo. Manželé si nemohou zvolit právo jakéhokoli státu, tato volba je omezena na právní řády místa obvyklého bydliště manželů v době uzavření smlouvy, místa posledního obvyklého bydliště, pokud tam v době uzavření dohody jeden z manželů stále bydlí, státní příslušnosti nebo právo místa soudu. Rozhodné právo si manželé mohou zvolit a změnit kdykoli do zahájení řízení u soudu, tím není dotčeno právo místa soudu stanovující právo určení rozhodného práva až v řízení před soudem.¹³¹ V případě, že si manželé nezvolí rozhodné právo podle čl. 5 Řím III, bude se rozvod a rozluka řídit právním řádem státu v němž mají manželé obvyklé bydliště v okamžiku zahájení řízení u soudu, nebo v němž měli manželé poslední obvyklé bydliště, pokud k ukončení pobytu nedošlo dříve než rok před zahájením řízení u soudu a jeden z manželů v tomto státě pobývá ještě v okamžiku zahájení řízení u soudu nebo právním řádem státu, jehož mají oba manželé státní příslušnost v okamžiku zahájení řízení u soudu nebo právním řádem státu soudu u jehož bylo zahájeno řízení.¹³² Dále je důležité posoudit, zda je daná problematika upravena ve dvoustranných mezinárodních smlouvách o právní pomoci, jimiž je ČR vázána. V této oblasti jsou významné zejména smlouvy Haagské konference, například Úmluva o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství z roku 1962.¹³³

2.3 Registrované partnerství s mezinárodním prvkem

Registrované partnerství s mezinárodním prvkem je takové registrované partnerství, kde je přítomný nějaký mezinárodní prvek, tím může být například odlišná státní příslušnost partnerů, obvyklý pobyt partnerů nebo místo uzavření partnerství. V důsledku volného pohybu osob čím dál častěji nastávají situace, kdy páry uzavírají mezinárodní partnerství. Přítomnost mezinárodního prvku v registrovaném partnerství je značně komplikovaná, jelikož není jednotná právní úprava svazku osob stejného pohlaví v národních právních řádech jednotlivých států. V MPS vznikají komplikace nejen při aplikaci norem registrovaného partnerství, ale i při samotném uzavření tohoto svazku. Český právní řád upravuje registrované partnerství s mezinárodním prvkem v ZMPS. Podle § 67 odst. 1 ZMPS bude soud ČR příslušný k rozhodování o zrušení, neplatnosti a neexistenci registrovaného partnerství, pokud bylo uzavřeno v ČR nebo alespoň jeden partner je českým občanem nebo má obvyklý pobyt v ČR. Ustanovení § 67 odst. 2 ZMPS pak stanoví, že způsobilost uzavření, způsob uzavření a zrušení

¹³¹ Čl. 5 odst. 3, 4 Nařízení Řím III.

¹³² Tamtéž čl. 8.

¹³³ Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 124/1968 Sb., o Úmluvě o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství.

registrovaného partnerství se řídí právem státu, kde bylo uzavřeno. To platí i pro úpravu osobních a majetkových poměrů partnerů.

Rozhodné právo pro otázky majetkové spojené s registrovaným partnerstvím je upraveno v nařízení č. 2016/1104.¹³⁴ Toto nařízení kromě rozhodného práva upravuje i příslušnost soudů a uznání i výkon rozhodnutí v majetkových věcech spojených s registrovaným partnerstvím, a to s účinností od 29. 1. 2019. Nařízení se vztahuje na všechny majetkové poměry v důsledku registrovaného partnerství, zejména každodenní správu majetku partnerů a majetkové vypořádání v případě rozvodu nebo rozluky.¹³⁵ Naopak nařízení se nevztahuje na obecnou právní způsobilost partnerů a předběžné otázky týkající se existence, platnosti a uznání registrovaného partnerství.¹³⁶ Jsem přesvědčena, že přijetí nařízení upravující rozhodné právo pro majetkové poměry registrovaných partnerů bylo vhodné a partnerům je tak poskytnuta alespoň nějaká právní úprava v mezinárodním právu. Domnívám se však, že by bylo vhodné přijetí právní úpravy na evropské úrovni, která by upravovala i otázky týkající se existence a uznání registrovaného partnerství, které jsou stále ponechány pouze rozhodovací praxi ESLP. V komentářové literatuře je však stanoveno, že právní normy týkající se uznávání rozvodu manželství v režimu nařízení Brusel II bis, popř. Brusel II ter se vztahují pouze na heterosexuální manželství nikoli tedy stejnopohlavní.¹³⁷

Podle čl. 3 nařízení č. 2016/1104 se registrovaným partnerstvím rozumí právně upravený režim společného života dvou osob, jehož registrace je podle dotčeného práva povinná a jenž splňuje právní náležitosti vyžadované tímto právem pro jeho vznik. Je-li již u soudu některého členského státu zahájeno řízení z důvodu zrušení registrovaného partnerství nebo prohlášení za neplatné, budou soudy tohoto státu, dohodnou-li se na tom partneři, příslušné i k rozhodování majetkových důsledků registrovaného partnerství.¹³⁸ Není-li stanovena příslušnost podle čl. 4 nebo čl. 5 nařízení č. 2016/1104, bude příslušný soud určitého státu podle obvyklého pobytu partnerů, nebo posledního pobytu partnerů, pokud zde jeden z partnerů stále bydlí, nebo obvyklého pobytu odpůrce nebo soud členského státu, jehož jsou partneři státní příslušníci, nebo podle práva soudu státu, kde partnerství vzniklo.¹³⁹ Podle čl. 7 nařízení č. 2016/1104 si partneři mohou zvolit příslušný soud, podle toho jaké si zvolili rozhodné právo pro majetkové

¹³⁴ Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství.

¹³⁵ Tamtéž bod 18.

¹³⁶ Tamtéž bod 21.

¹³⁷ ULRICH M., MANKOWSKI P., BORRAS A., et al. *Brussels IIbis - Commentary*. Verlag Dr. Otto Schmidt; 2017. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1627437&site=ehost-live>. [cit. dne 22.9.2023]. s. 290.

¹³⁸ Tamtéž čl. 5.

¹³⁹ Tamtéž čl. 6.

poměry podle čl. 22 nebo čl. 26. V čl. 22 nařízení č. 2016/1104 je stanovena možnost volby rozhodného práva pro své majetkové poměry tak, že partneři si mohou zvolit právní řád státu svého obvyklého pobytu a státní příslušnosti jednoho nebo obou partnerů nebo právo státu podle něhož registrované partnerství vzniklo. Dohoda musí být písemná, datovaná a podepsaná.¹⁴⁰ Je důležité mít na paměti, že s volbou rozhodného práva se spojují i majetkové důsledky.¹⁴¹ V případě změny rozhodného práva v průběhu partnerství má tato změna majetkové účinky pouze do budoucna.¹⁴² V případě neexistence dohody se rozhodné právo pro majetkové důsledky registrovaného partnerství řídí právem státu, podle něhož registrované partnerství vzniklo.¹⁴³ V případě, že partneři měli v určitém státě výrazně delší dobu poslední společný obvyklý pobyt, může jeden z partnerů požadovat použití práva tohoto státu. Tento požadavek je podmíněn předpokladem, že partneři se při řešení svých majetkových poměrů spoléhali na aplikaci tohoto právního řádu a jeden z partnerů nevyslovil s použitím daného právního řádu nesouhlas.¹⁴⁴

2.4 Pravomoc a příslušnost soudů ve věcech manželských

2.4.1 Vnitrostátní předpisy

Vzhledem k tomu, že nařízení Brusel II ter má aplikační přednost před úpravou ZMPS, česká právní úprava je spíše doplňková. Pravomoc českých soudů v řízení o rozvodu manželství, neplatnosti manželství a určení, zda tu manželství je či není, je upravena v ZMPS. Soudy členských států mohou použít své vlastní jurisdikční normy v případě, kdy není pravomoc určena podle pravidel nařízení.¹⁴⁵ Podle § 47 ZMPS, pokud mezinárodní smlouva nebo přímo použitelný předpis EU nestanoví něco jiného, k založení pravomoci českého soudu podle odst. 1 je nezbytné, aby alespoň jeden z manželů byl státním občanem ČR nebo měl žalovaný v ČR obvyklý pobyt. Ustanovení odst. 2 se týká pravomoci českých soudů, pokud jsou oba manželé cizinci. Nicméně ustanovení s ohledem na aplikační přednost nařízení EU nelze použít.¹⁴⁶ Na základě zvolených hraničních určovatелů se jako zbytková příslušnost uplatní pouze ustanovení § 47 odst. 1 ZMPS, kdy návrhovatelem musí být manžel, který má

¹⁴⁰ Tamtéž čl. 23.

¹⁴¹ MALACKA, M. *Mezinárodní právo soukromé a procesní...* s. 197.

¹⁴² Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství. Čl. 22.

¹⁴³ Tamtéž čl. 26.

¹⁴⁴ MALACKA, M. *Mezinárodní právo soukromé a procesní...* s. 198.

¹⁴⁵ ZAVADILOVÁ, M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 315.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 317.

české občanství, avšak v ČR nebydlí minimálně šest měsíců před podáním návrhu.¹⁴⁷ Tímto ZMPS navazuje na předchozí úpravu, která vycházela ze zásady, že české soudy jsou vhodné pro řešení statusových věcí svých občanů neohledně na jejich bydliště.¹⁴⁸ Co se týče vyživovací povinnosti mezi manželi nebo bývalými manželi, podle § 47 odst. 3 ZMPS se pravomoc soudů určuje podle nařízení č. 4/2009¹⁴⁹, které v čl. 3 a násl. upravuje, který soud bude příslušný. Obecně příslušným soudem bude soud státu, v němž má odpůrce obvyklý pobyt, nebo v němž má oprávněný obvyklý pobyt, nebo soud příslušný pro řízení o osobním stavu, nebo soud příslušný pro řízení o rodičovské odpovědnosti.¹⁵⁰

2.4.2 Evropské předpisy

Hlavním unijním předpisem zabývajícím se oblastí mezinárodního rodinného práva procesního je nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. 6. 2019, známé jako nařízení Brusel II ter. Toto nařízení nahradilo předchozí evropské nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003, známé jako nařízení Brusel II bis a je účinné od 1. 8. 2022. Jak již bylo popsáno výše, nařízení neupravuje rozhodné právo, avšak upravuje příslušnost soudu, uznání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a rodičovské odpovědnosti. Klíčovou novinkou v tomto nařízení je začlenění kapitoly o mezinárodním únosu dítěte, která se vztahuje na případy neoprávněného přemístění nebo zadržení dítěte a zahrnuje více než jeden členský stát. Nová legislativa přinesla výrazné změny v oblasti rodičovské odpovědnosti, zejména pokud jde o práva a povinnosti týkající se dětí. Jednou z klíčových novinek je právo dítěte vyjádřit se v rámci soudního řízení o rodičovské odpovědnosti, navrácení dítěte nebo volbu příslušného soudu při řízení o určení rodičovské odpovědnosti, vždy s ohledem na nejlepší zájem dítěte. Významnou změnou je také automatické uznávání a výkon rozhodnutí o rodičovské odpovědnosti, pokud takové rozhodnutí není v rozporu s veřejným pořádkem a není neslučitelné s pozdějšími rozhodnutími týkajícími se rodičovské odpovědnosti.¹⁵¹

2.4.2.1 Nařízení Brusel II ter

Pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti soudu ve věcech manželských jsou upravena v čl. 3 nařízení Brusel II ter. Soud může být příslušný podle místa obvyklého pobytu nebo státní příslušnosti manželů, aniž by mezi těmito možnostmi existovala hierarchie. Pokud

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, čl. 3-7.

¹⁵⁰ Tamtéž čl. 3.

¹⁵¹ HOLUBOVÁ, K., KOPECKÝ, M. *Nařízení Brusel II ter: významné změny nejen v řízeních ve věcech rodičovské odpovědnosti*. [cit. 12.7.2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/narizeni-brusel-ii-ter-vyznamne-zmeny-nejen-v-rozenich-ve-vecech-rodicovske-odpovednosti-115094.html>.

jde o rozvod, rozluku nebo prohlášení manželství za neplatné, soudem příslušným k rozhodování bude ten, v jehož státě mají manželé obvyklý pobyt nebo poslední obvyklý pobyt, pokud zde jeden z nich stále žije.¹⁵² V případě společného návrhu jsou příslušné soudy místa, kde má alespoň jeden z manželů obvyklý pobyt.¹⁵³ Příslušné jsou i soudy státu, kde má navrhovatel obvyklý pobyt, pokud na daném místě pobýval nejméně jeden rok bezprostředně před podáním návrhu, nebo kde má navrhovatel obvyklý pobyt, pokud zde pobýval nejméně šest měsíců bezprostředně před podáním návrhu, a zároveň je státním příslušníkem tohoto členského státu a také soudy místa, kde má odpůrce obvyklý pobyt.¹⁵⁴ Poslední možností určení příslušnosti soudu na základě čl. 3 Brusel II ter, je podle státní příslušnosti manželů, přičemž v tomto případě musí být oba manželé stejné státní příslušnosti. Další možnosti určení příslušnosti se nacházejí v čl. 4 a 5 Brusel II ter, jedná se však o specifické případy určení příslušnosti, například určení příslušnosti v případě protinávrhu nebo změny rozluky na rozvod. V čl. 6 Brusel II ter je upravena zbytková příslušnost, kterou lze použít pouze v případech, kdy nebude určena příslušnost podle čl. 3 až čl. 5 Brusel II ter.

Je však otázkou, zda se ustanovení nařízení Brusel II ter vztahují i na manželství osob stejného pohlaví. Definice manželství v členských státech je rozdílná a nařízení žádnou definici ani objasnění pojmu manželství neposkytuje. V ČR je manželství podle § 655 OZ definováno jako svazek muže a ženy, ale například v Belgii je manželství definováno jako svazek dvou osob, tedy genderově neutrálně. Problém nastává v případě, kdy se stejnopohlavní manželé, kteří uzavřeli svůj sňatek v Belgii, budou chtít rozvést před českými soudy. V takovém případě narazí na problém, jelikož podle vnitrostátních norem se nebude jednat o manželství a české soudy odmítnou svou pravomoc. Pro taková manželství bude nejrozmumnější, řešit otázky vyplývající z manželství před soudy státu, kde manželství uzavřely. Nicméně, co se týče registrovaného partnerství a neformálních partnerských soužití, komentářová literatura se shoduje, že tato partnerství nelze pod definici manželství podřadit, tudíž v těchto věcech není dána pravomoc nařízení Brusel II ter.¹⁵⁵ V tomto vnímám obrovskou nedostatečnost nového nařízení, jelikož opět ani novelizací nařízení nebyla stejnopohlavním formám soužití poskytnuta potřebná ochrana, a především jistota v určení příslušnosti soudů.

¹⁵² Čl. 3 Brusel II ter

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ ULRICH M., MANKOWSKI P., BORRAS A., et al. *Brussels IIbis - Commentary*. Verlag Dr. Otto Schmidt; 2017. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1627437&site=ehost-live>. [cit. dne 22.9.2023]. s. 29.

2.4.3 Mezinárodní smlouvy

Mezinárodní příslušnost soudů může být stanovena i na základě dvoustranných smluv o právní pomoci, které stanovují pravomoc jednoho ze zúčastněných států podle státní příslušnosti obou manželů, popř. soudu státu, kde mají manželé bydliště.¹⁵⁶ Pokud mají manželé bydliště v různých státech, pravomoc budou mít soudy obou smluvní států, jak je stanoveno například ve smlouvě s Mongolskem nebo Ukrajinou.¹⁵⁷ Výběr příslušného soudu je značně omezen oproti unijní úpravě.

¹⁵⁶ KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 334.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 335.

3 Uznání a výkon cizího státního rozhodnutí

Uznání cizího státního rozhodnutí je upraveno mnoha mezinárodními předpisy, a to jak na úrovni vnitrostátní, tak úrovni unijní i mezinárodní. Proto je nutné zkoumat, který předpis má aplikační přednost. Z tohoto důvodu je nejdůležitějším předpisem nařízení Brusel II ter, které má přednost jak před vnitrostátní úpravou v ZMPS, tak před mezinárodními smlouvami, ať už mnohostrannými, např. Haagskou úmluvou o rozvodech, tak i smlouvami dvoustrannými mezi členskými státy.¹⁵⁸

3.1 Vnitrostátní právní úprava

Proces uznání cizích rozhodnutí je na vnitrostátní úrovni upraven v § 51 ZMPS. Aplikace § 51 ZMPS je omezena unijními a mezinárodními právními předpisy, které se uplatňují přednostně.¹⁵⁹ Toto ustanovení se aplikuje pouze v případech, kdy se jedná o uznání rozhodnutí ze státu, jenž není členským státem EU, ani smluvním státem Haagské úmluvy o uznávání rozvodů, ani žádné další smlouvy závazné pro ČR.¹⁶⁰ Pravomocná cizí rozhodnutí ve věcech rozvodu manželství, zákonného odloučení, prohlášení manželství za neplatné a určení, zda tu manželství je či není, mohou být uznána pouze na základě speciálního rozhodnutí, ke kterým je příslušný NS.¹⁶¹ Pokud cizí rozhodnutí spadá do působnosti ZMPS, musí být splněn požadavek, že alespoň jeden z účastníků řízení je státním občanem ČR.¹⁶² Řízení lze zahájit pouze na návrh, nemusí nařizovat jednání a nemůže být řešeno pouze jako předběžná otázka v jiném řízení.¹⁶³

3.2 Unijní právní úprava

Na unijní úrovni je proces uznání a výkonu rozhodnutí upraven v nařízení Brusel II ter. Toto nařízení se snaží vytvořit společný soudní prostor a usnadnit volný pohyb rozhodnutí. Dále zkouší přispět k posílení právní jistoty a zvýšení flexibility, a zároveň zajistit lepší přístup k soudnímu řízení a jeho účinnost.¹⁶⁴ Proces uznávání a výkonu rozhodnutí je nově zařazen do kapitoly IV čl. 30 a násl. Brusel II ter. Podle čl. 30 odst. 1 Brusel II ter musí být rozhodnutí vydaná v členském státě EU uznána v ostatních členských státech bez potřeby zvláštního řízení.

¹⁵⁸ ZAVADILOVÁ, M., JIRMANOVÁ M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 347.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 345.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ § 51 ZMPS.

¹⁶² ZAVADILOVÁ, M., JIRMANOVÁ M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 350.

¹⁶³ Tamtéž, s. 350, 351.

¹⁶⁴ Bod 2 Brusel II ter.

Přestože uznání probíhá bez zvláštního řízení, neznamená to, že právní účinky rozhodnutí budou automaticky přiznány.¹⁶⁵

V čl. 38 Brusel II ter jsou taxativně uvedeny důvody, které brání uznání rozhodnutí ve věci rozvodu manželství, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné. Jedním z těchto důvodů je rozpor rozhodnutí s veřejným pořádkem členského státu, ve kterém se žádá o uznání. Tomuto důvodu se chci podrobněji věnovat dále v této práci. Dalšími důvody jsou vydání rozhodnutí v nepřítomnosti odpůrce nebo rozhodnutí o neuznání je neslučitelné s rozhodnutím vydaným v členském státě nebo dřívějším takovým rozhodnutím. Podle čl. 38 písm. b) Brusel II ter důvodem pro neuznání rozhodnutí ve věcech manželských je vydání rozhodnutí v nepřítomnosti odpůrce, který nebyl v dostatečném časovém předstihu vyrozuměn o zahájení řízení a nemohl se tak připravit na jednání. Pokud následně dojde k jednoznačnému přijetí rozhodnutí vydaného v nepřítomnosti odpůrce, například uzavřením nového manželství, vada bude zhojena.¹⁶⁶ Dalšími důvody pro neuznání rozhodnutí podle čl. 38 písm. c) a d) Brusel II ter jsou neslučitelnost s rozhodnutím vydaným ve státě uznání a neslučitelnost s dřívějším rozhodnutím vydaným v jiném členském státě nebo třetí zemi. Takové rozhodnutí se nemusí týkat stejné věci, ale musí se týkat stejných stran.¹⁶⁷

3.3 Mezinárodní právní úprava

Uznání a výkon rozhodnutí na mezinárodní úrovni je upraven, jak v dvoustranných smlouvách o právní pomoci uzavřených s ČR, tak v Haagské úmluvě o rozvodech.¹⁶⁸ Tato úmluva nevylučuje použití smluv o právní pomoci, pokud stanovují příznivější podmínky uznání.¹⁶⁹ V některých dvoustranných smlouvách o vzájemném uznávání rozhodnutí se počítá se zvláštním řízením a v jiných nikoli. Smlouvy uzavřené například s Běloruskem, Ruskem a Ukrajinou nevyžadují zvláštní řízení. Zatímco u dvoustranných smluv uzavřených například s Afghánistánem, Kubou a Vietnamem je zvláštního řízení potřeba.¹⁷⁰

Haagská úmluva o rozvodech je mnohostrannou mezinárodní smlouvou, která se vztahuje pouze na rozhodnutí o rozvodu a rozluce manželství, nikoli na rozhodnutí o určení, zda tu manželství je či není nebo prohlášení manželství za neplatné. Tato úmluva se nevztahuje na

¹⁶⁵ ZAVADILOVÁ, M., JIRMANOVÁ M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 347

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 348.

¹⁶⁸ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 131/1976 Sb., o Úmluvě o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití.

¹⁶⁹ ZAVADILOVÁ, M., JIRMANOVÁ M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 350

¹⁷⁰ Tamtéž str. 350.

rozhodnutí vydaná v členských státech EU, mimo Dánska. V současnosti může být použita ve vztahu k rozhodnutím vydaným v zemích jako je například Austrálie, Egypt, Dánsko, Norsko, Švýcarsko atd. Úmluva nespécifikuje, zda by měla být rozhodnutí předmětem zvláštního uznávacího řízení, to je plně ponecháno na vnitrostátní právní úpravě.¹⁷¹ Úmluva stanovuje podmínky pro uznání, stejně tak důvody pro neuznání.

3.4 Výhrada veřejného pořádku

Veřejný pořádek v mezinárodním právu slouží k ochraně před nepříznivými důsledky aplikace cizího práva v daném státě. Tento princip umožňuje státu odvrátit nepřijatelné situace a odmítnout uznání cizího rozhodnutí, což může být porušením práva na spravedlivý proces.¹⁷² Jeho význam však není jednotný a liší se v různých státech. V českém právním řádu ho lze chápat jako dobré mravy a zásady na kterých je nutno bez výhrady trvat, pokud by se jich účinky cizího rozhodnutí dotýkaly.¹⁷³ Přesný obsah tohoto pojmu se liší v jednotlivých právních systémech a je upřesňován judikaturou národních soudů, která konkrétně určuje, co spadá do oblasti veřejného pořádku. V případě, kdy veřejný pořádek upravuje právo EU, je třeba při jeho interpretaci brát v úvahu také relevantní judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“).

Veřejný pořádek může být relevantní v MPS například při posuzování způsobilosti cizí osoby ke sňatku nebo při otázkách týkajících se uznání manželství uzavřeného v zahraničí nebo přiznání účinků tohoto manželství. Pokud dojde k zjevnému rozporu s veřejným pořádkem daného státu, může být uznání takového manželství nebo rozhodnutí odmítnuto na základě čl. 38 písm. a) nařízení Brusel II ter.

Mezi evropskými státy panuje rozdílný postoj k otázce uzavírání manželství osob stejného pohlaví nebo obdobných svazků. Není zde obecný konsensus o tom, zda by takové právo mělo být uznáno.¹⁷⁴ Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) se k tomuto tématu ve svých rozhodnutích (např. Schalk a Kopf proti Rakousku, Chapin a Charpentier proti Francii nebo Orlandi a další proti Itálii) vyjadřuje tak, že je na svobodném rozhodnutí každého státu, zda povolí uzavírání manželství mezi osobami stejného pohlaví nebo obdobné svazky.

¹⁷¹ ZAVADILOVÁ, M., JIRMANOVÁ M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 349.

¹⁷² KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé...* s. 191.

¹⁷³ ZAVADILOVÁ, M., JIRMANOVÁ M. In PAUKNEROVÁ, M. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář...* s. 37.

¹⁷⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. In. HRUŠÁKOVÁ, M. *Rodinné právo...* s. 129.

3.5 Judikatura ESLP a NSS

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) představuje jeden z nejvýznamnějších mezinárodních justičních orgánů, který má významnou úlohu v koordinaci přístupů členských států lišících se svými právními kulturami a společenskými pohledy na lidskoprávní otázky. Jedním z aktuálních témat, kterými se ESLP zabývá, je právo párů stejného pohlaví na uzavření manželství nebo jiného právně uznávaného vztahu. Přestože počet států, které toto právo uznávají stoupá, jejich přístupy jsou rozdílné, což dává judikatuře ESLP klíčovou roli v této problematice. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „EÚLP“)¹⁷⁵ je nejdůležitější lidskoprávní úmluvou v rámci Rady Evropy a základem mezinárodní ochrany lidských práv v Evropě. Úmluva byla podepsána dne 4. listopadu 1950 v Římě a ČR byla ratifikována v roce 1992. V rámci judikatury ESLP existují dvě možnosti, jak se přistupuje k otázce práv párů stejného pohlaví na uznání svého vztahu. První se týká čl. 12 EÚLP, který zaručuje právo uzavřít manželství a založit rodinu. Druhá možnost se opírá o čl. 8 EÚLP, který zahrnuje právo na respektování soukromého a rodinného života ve spojení s čl. 14 EÚLP, který zakazuje diskriminaci v přístupu k právům garantovaným EÚLP.

3.5.1 Schalk a Kopf proti Rakousku

V roce 2002 se dva muži rakouské státní příslušnosti rozhodli uzavřít manželství, ale jejich žádost byla zamítnuta kvůli rakouskému občanskému zákoníku, který uznával pouze manželství mezi mužem a ženou. Rakouský ústavní soud i s odkazem na judikaturu ESLP tvrdil, i přestože svazky stejnopohlavních osob spadají pod ochranu čl. 8 ve spojení s čl. 14 EÚLP, neznamena to však povinnost změnit rakouský právní řád a zakotvit manželství pro všechny, proto ústavní stížnost zamítl.¹⁷⁶ Po neúspěšném vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků se stěžovatelé obrátili na ESLP s tvrzením, že byla porušena jejich práva zakotvená v čl. 12 EÚLP a čl. 8 ve spojení s čl. 14 EÚLP tím, že jim bylo odepřeno právo uzavřít manželství. Podle stěžovatelů čl. 12 EÚLP by nemusel být nutně vykládán v tom smyslu, že muži a ženy mají právo uzavřít manželství pouze s osobou opačného pohlaví. Kromě toho se stěžovatelé domnívali, že odkázáním na vnitrostátní úpravu v čl. 12 EÚLP nemůže znamenat, že státy mají neomezený prostor pro uvážení při úpravě uzavírání manželství.¹⁷⁷ ESLP nakonec potvrdil interpretaci rakouské vlády, že čl. 12 EÚLP se vztahuje pouze

¹⁷⁵ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

¹⁷⁶ *Schalk and Kopf v. Austria*, ECtHR, Application No. 30141/04, Judgement, 24 June 2010, § 13.

¹⁷⁷ Tamtéž, § 44.

na tradiční manželství mezi osobami opačného pohlaví.¹⁷⁸ ESLP došel k závěru, že nedošlo k porušení čl. 12 EÚLP.¹⁷⁹ Ačkoli soud uznal, že čl. 12 EÚLP nemusí být omezen pouze na manželství párů rozdílného pohlaví, přesto situace úpravy manželství osob stejného pohlaví je ponechána vnitrostátní úpravě členských států. ESLP dále připomíná, že nemůže nahrazovat svým rozhodnutím vnitrostátní úpravu, která je nejlépe schopna reagovat a posoudit potřeby společnosti.¹⁸⁰

Dále se stěžovatelé domáhali porušení čl. 8 ve spojení s čl. 14 EÚLP, tvrdili, že jako stejnopohlavní pár byli diskriminováni. Zprvce, protože v době podání stížnosti neměli žádnou možnost oficiálního uznání svého svazku. Později, když v roce 2010 Rakousko přijalo zákon o registrovaném partnerství tím, že jim zákon poskytoval užší práva než manželství. ESLP tedy uzavřel, že vztah stěžovatelů, páru stejného pohlaví, kteří žijí ve společné domácnosti ve stabilním de facto partnerském vztahu, spadá do kategorie soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 8 EÚLP.¹⁸¹ ESLP nesouhlasí se stěžovateli, že pokud se právo párů stejného pohlaví uzavřít manželství, nedá odvodit z čl. 12 EÚLP, dalo by se odvodit z čl. 8 ve spojení s čl. 14 EÚLP.¹⁸² Na základě toho, že ustanovení ESLP musí být vykládána ve vzájemné souvislosti, nelze povinnost umožnění stejnopohlavních manželství odvodit z obecnějšího pravidla čl. 8 EÚLP, pokud jim takové právo bylo odepřeno již čl. 12 EÚLP. Soud konstatoval, že do roku 2010 Rakousko nemělo žádnou právní úpravu uznání stejnopohlavního svazku, může však zkoumat pouze, zda Rakousko mělo právní úpravu přijmout dříve, než ji přijalo.¹⁸³ I přestože soud konstatoval, že se v posledních desetiletí výrazně rozvíjela snaha o dosažení konsenzu v otázkách právního uznání stejnopohlavních svazků, k ustálenému konsenzu však ještě nedošlo a proto státy mají prostor pro uvážení při načasování zavedení nových forem právního uznání vztahů.¹⁸⁴ Rakousku tak nelze vytýkat, že zákon o registrovaném partnerství nezavedl dříve než v roce 2010.¹⁸⁵ ESLP nakonec přezkoumal argument stěžovatelů, že jsou stále diskriminováni kvůli nerovnostmi mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím. Soud uvedl, že státy mají svobodu omezit přístup k manželství pouze na páry opačného pohlaví, podle čl. 12, tak i čl. 8 ve spojení s čl. 14 EÚLP. Nehledě na to, zda alternativní způsob uznání jako registrované partnerství jim přiznává práva, které jim poskytuje manželství.¹⁸⁶ Soud

¹⁷⁸ Tamtéž, § 55, 56.

¹⁷⁹ Tamtéž, § 64.

¹⁸⁰ Tamtéž, § 62, 63.

¹⁸¹ Tamtéž, § 94.

¹⁸² Tamtéž, § 101.

¹⁸³ Tamtéž, § 102, 104.

¹⁸⁴ Tamtéž, § 105.

¹⁸⁵ Tamtéž, § 106.

¹⁸⁶ Tamtéž, § 107, 108.

konstatuje, že uznání svazku jako registrované partnerství stěžovatelům poskytuje právní postavení srovnatelné s jinými státy, jen s nepatrnými rozdíly oproti manželství.¹⁸⁷ Z toho vyplývá, že Rakousko přijetím zákona o registrovaném partnerství neporušilo čl. 8 ve spojení s čl. 14 EÚLP a nevybočilo tak z míry volného uvážení.¹⁸⁸ V případě Schalk a Kopf ze dne 24. 6. 2010 bylo tak ESLP vytvořeno pravidlo, které stanoví, že otázka povolení manželství párům stejného pohlaví, je ponechána úpravě vnitrostátnímu právu členských států.¹⁸⁹

3.5.2 Vallianatos a ostatní proti Řecku

Stěžovatelé byli páry stejného pohlaví žijící v stabilním vztahu. V Řecku vstoupil v platnost zákon, který zavedl institut občanského svazku odlišného od manželství, omezený pouze na osoby opačného pohlaví. Podle důvodové zprávy tento svazek měl odrážet společenskou realitu, kdy se párům žijícím v nesezdaném soužití rodily děti mimo manželství a matky tak zůstávaly často bez jakéhokoli zajištění. Preferovaná forma však stále byla církevní manželství, které poskytovalo nejlepší právní i materiální zajištění.¹⁹⁰ Stěžovatelé tvrdili, že jejich vyloučení z registrovaného partnerství představuje porušení čl. 8 EÚLP ve spojení s čl. 14 EÚLP. Stejně jako v rozhodnutí Schalk a Kopf se soud domnívá, že stěžovatelé žijí ve stabilním páru a tímto spadají pod pojem „soukromý a rodinný život“ podle čl. 8 EÚLP.¹⁹¹ Soud připomíná, že stížnost stěžovatelů není mířena na to, že Řecko nepřijalo nějakou formu právního uznání stejnopohlavních svazků nicméně, že zavedená právní úprava rozlišuje vstup do daného svazku na základě pohlaví, což je podle nich diskriminační.¹⁹² V případě diskriminačního chování podle čl. 14 EÚLP musí existovat rozdílné zacházení s osobami ve srovnatelných situacích, které nesleduje legitimní cíl a není proporcionální. Soud tedy zdůraznil, že odůvodnění státu v případě diskriminace na základě sexuální orientace musí být v těchto případech velmi silné a přesvědčivé.¹⁹³

ESLP zdůraznil, že ochrana tradiční rodiny a zájmy dítěte prezentované Řeckem jsou vážnými a legitimními důvody, které mohou ospravedlnit rozdílné zacházení a stát musí při volbě prostředků určených k ochraně rodiny zohlednit vývoj ve společnosti a změny ve vnímání společenských a právních otázek.¹⁹⁴ Nicméně, princip proporcionality vyžaduje, aby toto

¹⁸⁷ Tamtéž, § 109.

¹⁸⁸ Tamtéž, § 110.

¹⁸⁹ Tamtéž, § 61.

¹⁹⁰ *Vallianatos and others v. Greece*, ECtHR, Application No. 29381/09 and 32684/09, Judgement, 7 October 2013, § 10.

¹⁹¹ Tamtéž, § 71.

¹⁹² Tamtéž, § 75.

¹⁹³ Tamtéž, § 76, 77.

¹⁹⁴ Tamtéž, § 83, 84.

rozdílné zacházení bylo nezbytné pro dosažení sledovaného cíle a nemělo zbytečně vylučovat určitou skupinu lidí z daného ustanovení, v tomto případě osoby žijící ve stejnopohlavním partnerství.¹⁹⁵ ESLP došel k závěru, že účelem předmětného zákona o registrovaném partnerství bylo zavést odlišnou formu právního uznání partnerství. Přestože mohla vláda mít za cíl zlepšit právní ochranu dětí narozených mimo manželství a posílit instituci manželství, fakticky zavedený zákon vyloučil páry stejného pohlaví z této instituce, zatímco páry opačného pohlaví do ní mohly vstoupit bez ohledu na to, zda mají děti nebo ne.¹⁹⁶ Podle soudu navíc důvodová zpráva k řeckému zákonu žádným způsobem nevysvětlila, proč ustanovení nebylo zpřístupněno i párům stejného pohlaví, a to i přesto, že národní řecké orgány označily zákon za diskriminační. Soud také zdůrazňuje, že páry stejného pohlaví měly zvláštní zájem na přijetí úpravy, protože párům stejného pohlaví již před přijetím zákona bylo poskytnuto právní uznání, na rozdíl od nich.¹⁹⁷ Navíc, zavádění forem právního uznání vztahů osob stejného pohlaví, je v zemích Rady Evropy znatelný, kdy pouze Řecko a Litva neumožňují registrované partnerství stejnopohlavním párům. Vzhledem k tomu ESLP dne 7. 11. 2013 dospěl k závěru, že čl. 8 ve spojení s čl. 14 EÚLP byl porušen, neboť rozdílné zacházení bylo neadekvátní a nesloužilo k dosažení cílů stanovených zákonem.¹⁹⁸

3.5.3 Oliari a další proti Itálii

Tři mužské páry, kteří žijí ve stabilních partnerských vztazích, podali stížnost k ESLP s argumentem, že italský právní systém jim odepírá právo uzavřít manželství nebo jiný civilní svazek. Na základě toho podle nich došlo k porušení čl. 8 a čl. 12 EÚLP. ESLP potvrdil, že stěžovatelé žijí ve vztazích, které spadají pod ochranu "rodinného života" dle čl. 8 EÚLP.¹⁹⁹ Nicméně italská právní úprava neposkytuje dostatečnou ochranu jejich práv a je nepředvídatelná. ESLP také zdůraznil, že v Evropě se prudce rozšiřuje právní uznání stejnopohlavních svazků. Navíc průzkumy veřejného mínění v Itálii ukázaly, že většina obyvatel je pro právní uznání stejnopohlavních svazků a že v Itálii žije velké množství homosexuálních lidí.²⁰⁰

Podle soudu italská vláda dostatečně nepředložila, v čem spatřuje veřejný zájem, pouze uvedla nutnost vývoje veřejného mínění v této problematice, a soud již dříve judikoval, že

¹⁹⁵ Tamtéž, §85.

¹⁹⁶ Tamtéž, § 88.

¹⁹⁷ Tamtéž, § 89, 90.

¹⁹⁸ Tamtéž, § 91,92.

¹⁹⁹ *Oliari and others v. Italy*, ECtHR, Application No. 18766/11 and 36030/11, Judgement, 21 July 2015, § 103.

²⁰⁰ Tamtéž, § 173.

je na vnitrostátní úpravě, kdy a jakou formou přijme uznání stejnopohlavních svazků.²⁰¹ Soud zvážil několik klíčových aspektů. Nejdříve potřebu obecné úpravy základní ochrany pro stěžovatele jako stejnopohlavního páru.²⁰² Dále výrazný posun v Evropě od rozsudku ve věci Schalk a Kopf směrem k právnímu uznání stejnopohlavních svazků.²⁰³ Také posoudil opakované výzvy italského ústavního soudu k legislativnímu řešení práv a povinností osob žijících ve stejnopohlavních svazcích, na které parlament nereagoval, což mohlo oslabit autoritu soudnictví a ponechalo jednotlivce v právní nejistotě.²⁰⁴ V poslední řadě také oficiální průzkumy veřejného mínění v Itálii, které ukázaly podporu pro právní uznání stejnopohlavních svazků.²⁰⁵ Z těchto důvodů dospěl Soud dne 21. 7. 2015 k závěru, že došlo k porušení čl. 8 EÚLP, tím že vláda překročila svůj prostor pro uvážení a nesplnila své pozitivní závazky.²⁰⁶ Co se týče čl. 12 EÚLP, soud zdůraznil, že právo na uzavření manželství nemusí být vždy omezeno pouze na svazek mezi mužem a ženou. Nicméně vzhledem k tomu, že většina zemí v Evropě zatím nepovoluje manželství osob stejného pohlaví, nelze z čl. 12 vyvodit tuto povinnost i pro stejnopohlavní páry.²⁰⁷ Proto soud zamítl námitku podle čl. 12 EÚLP jako neopodstatněnou.²⁰⁸ V odlišném stanovisku tří soudců bylo zdůrazněno, že k závěru o porušení čl. 8 EÚLP by se mohlo dospět snadněji, neboť italský ústavní soud již dříve konstatoval, že nepřítomnost právní úpravy stejnopohlavních svazků je v rozporu s ústavou.

3.5.4 Orlandi a další proti Itálii

Stěžovatelé, šest manželských párů stejného pohlaví, byli státní příslušníci Itálie a Kanady, kteří uzavřeli manželství v cizině a žádali italské úřady o uznání manželství, ať už jako manželství nebo registrované partnerství, nicméně vždy se zamítavým rozhodnutím. Důvodem k odmítnutí manželství byl podle úřadů fakt, že podle italského práva by takové manželství nebylo platné a nemohlo působit žádné následky a jeho uznání by bylo v rozporu s veřejným pořádkem. Itálie přijala úpravu registrovaného partnerství v roce 2016, kdy většině párům byla jejich manželství v Itálii uznána jako registrované partnerství. Páry, kterým bylo manželství následně uznáno se však stále domnívali, že jim registrované partnerství neposkytuje potřebnou ochranu jejich svazku. Na základě toho stěžovatelé namítali porušení čl. 12 a čl. 8 ve spojení s čl. 14 EÚLP. Ve světle rozhodnutí Schalk a Kopf a Oliari a ostatní

²⁰¹ Tamtéž, § 176.

²⁰² Tamtéž, § 177.

²⁰³ Tamtéž, § 178.

²⁰⁴ Tamtéž, § 180.

²⁰⁵ Tamtéž, § 181.

²⁰⁶ Tamtéž, § 187.

²⁰⁷ Tamtéž, § 191.

²⁰⁸ Tamtéž, § 194.

soud připomněl, že je na členských státech, jak upraví manželství, je však potřeba, aby stejnopohlavní páry měli nějakou formu právní ochrany.²⁰⁹ Vzhledem k přijetí úpravy registrovaného partnerství v mezidobí, se soud zabýval pouze situací, kdy do roku 2017 stejnopohlavní páry v Itálii neměli žádnou možnost právního uznání jejich svazku.

ESLP poukazuje na situaci stále se rozvíjejícího trendu uzavírání stejnopohlavních svazků v zemích Rady Evropy. Avšak v případě uzavírání stejnopohlavních manželství v zahraničí, v procesu jejich uznávání, již nepanuje shoda mezi členskými státy.²¹⁰ Z tohoto důvodu je státům přiznán poměrně velký prostor pro jejich uvážení, na jehož druhé straně stojí otázka existence a identity jedince.²¹¹ I přesto, že Itálie neuznáním manželství stejnopohlavních párů zamýšlela odradit páry od uzavírání takových svazků v zahraničí, protože nebudou následně v Itálii uznány z důvodu porušení veřejného pořádku. Ani takový zájem nemůže převyšovat nad tím, že stěžovatelům v takovém případě nebyla poskytnuta jakákoli právní ochrana jejich svazku a identity.²¹² Na základě toho ESLP dne 14. 12. 2017 došel k závěru, že neposkytnutím jakékoli právní ochrany a neuznáním stejnopohlavních svazků byl porušen čl. 8 EÚLP, přičemž dále je nadbytečné se zabývat porušením čl. 14 EÚLP.²¹³ Je potřeba zmínit nesouhlasné stanovisko dvou soudců, kteří zdůrazňují, že soud se vyjádřil, že státy mají volnost v úpravě manželství. Čímž by snad soud chtěl naznačit, že tuto volnost hodlá v budoucnu omezit podle společenských změn, a to jedině směrem od tradičního chápání manželství. Soudci silně nesouhlasí s tím, že nelze předjímat rozhodovací činnost soudu a už vůbec ne, jakým směrem se bude vyvíjet.

3.5.5 8 AS 230/2017 ze dne 30. 5. 2018

Stěžovatelé uzavřeli manželství v Nizozemsku a následně podali žádost o zapsání manželství do speciální matriky v Brně, které nebylo vyhověno. Toto rozhodnutí potvrdil i krajský soud, který dodal, že k nezapsání manželství došlo mj. i z důvodu výhrady veřejného pořádku, jelikož český právní řád zná manželství pouze jako svazek muže a ženy. Stěžovatelé se však rozhodnutím krajského soudu cítili dotčeni na svých právech zaručených LZPS a EÚLP, zejména právem na rodinný a soukromý život, svobody volného pohybu a porušení zásady diskriminace, a proto podali kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu (dále jen

²⁰⁹ *Orlandi and others v. Italy*, ECtHR, Application No. 26431/12, 26742/12, 44057/12 and 60088/12, Judgement, 14 December 2017, § 192.

²¹⁰ Tamtéž, § 204, 205.

²¹¹ Tamtéž, § 206.

²¹² Tamtéž, § 207, 209.

²¹³ Tamtéž, § 210, 211.

„NSS“).²¹⁴ Podle judikatury ESLP soud poukazuje na to, že v členských státech EU neexistuje shoda ohledně uznávání manželství osob stejného pohlaví uzavřených v zahraničí a státy mají široký prostor pro posouzení, zda budou takové sňatky uznávat jako manželství v souladu s vnitrostátním právem.²¹⁵ Ve věci Orlandi a ostatní ESLP rozhodl, že práva zaručená EÚLP byla porušena, protože před přijetím registrovaného partnerství v Itálii existovalo právní vakuum, které omezilo ochranu práv osob žijících ve stejnopohlavním vztahu a znemožnilo jim získat právní uznání svého svazku.²¹⁶ NSS se opírá o judikaturu ESLP a ÚS souhlasí, že došlo k významnému posunu ve vnímání svazků osob stejného pohlaví a dovedil, že osoby stejného pohlaví mají právo na ochranu rodinného a soukromého života.²¹⁷

Dále potvrdil právní názor krajského soudu, podle kterého správní orgány nemohly uznat manželství uzavřené stěžovateli v zahraničí. To mohlo být uznáno pouze jako registrované partnerství, tedy jediná forma uznávána českou právní úpravou.²¹⁸ Krajský soud přiměřeně posoudil závěry týkající se veřejného pořádku, které vedly k nemožnosti zapsání manželství stěžovatelů do zvláštní matriky, i přesto, že tato výhrada nebyla rozhodujícím důvodem pro zamítnutí žádosti stěžovatelů.²¹⁹ Správní orgány dodržovaly platné zákony a nabídly stěžovatelům jedinou možnost, tedy uznání jejich svazku jako registrovaného partnerství. Zápis jako manželství nebyl možný, protože české právo neuznává manželství mezi osobami stejného pohlaví, na rozdíl od nizozemského práva.²²⁰ Správní orgány a NSS nemají pravomoc rozhodovat o případném zavedení právní úpravy týkající se svazků osob stejného pohlaví, jak požadovali stěžovatelé, tu má pouze zákonodárce.²²¹ Na základě toho NSS kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl.²²²

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2018, sp. zn. 8 As 230/2017-41, bod 8.

²¹⁵ Tamtéž, bod 21.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ Tamtéž, bod 22.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ Tamtéž, bod 23.

²²⁰ Tamtéž, bod 24.

²²¹ Tamtéž.

²²² Tamtéž, bod 25.

4 Závěr

Cílem práce byla analýza manželství a registrovaného partnerství z pohledu mezinárodního práva soukromého. Vzhledem k volnému pohybu osob vzrůstá v Evropě počet uzavřených mezinárodních manželství. O manželství v mezinárodním právu lze hovořit v případě přítomnosti tzv. mezinárodního prvku, kterým může být například státní příslušnost nebo místo uzavření manželství. S mezinárodním manželstvím souvisí také pojem rozhodného práva a uznání a výkon rozhodnutí, na který jsem se v práci zaměřila.

V první kapitole jsem se pro pochopení celé práce zaměřila na právní úpravu manželství a registrovaného partnerství v ČR. Ačkoli na první pohled se tak nemusí zdát, jsou mezi instituty značné rozdíly. V ČR je právní úprava manželství koncipována poněkud konzervativně, jako svazek muže a ženy. Právě proto byl v roce 2006 přijat zákon o registrovaném partnerství, který umožňuje osobám stejného pohlaví vstoupit do partnerství a poskytuje jim právní ochranu a uznání jejich svazku. Avšak práva a povinnosti vyplývající z registrovaného partnerství nejsou zdaleka stejná jako v případě manželství. Již samotný akt uzavření manželství probíhá za slavnostního obřadu před svědky, oproti tomu registrované partnerství lze uzavřít klidně v kanceláři matky zcela beze svědků. Existují však daleko větší a zásadnější rozdíly. Například neexistence vdovského důchodu po zemřelém partnerovi nebo nemožnost dědění v první třídě dědiců. Partnerům na rozdíl od manželů nevzniká SJM ani automaticky nezískávají příjmení manžela.

Právě proto probíhají v ČR snahy o novelizaci manželství po vzoru zahraničních právních úprav jako svazku dvou osob bez ohledu na pohlaví, kterou by došlo k narovnání práv. Zdá se však, že čeští zákonodárci jsou v tomto ohledu daleko konzervativnější než společnost samotná, jelikož ta je podle nejnovějších průzkumů většinou nakloněna genderově neutrálnímu manželství. Přijetí novely manželství se jeví jako nejjednodušší a nejpřijatelnější cesta k narovnání práv stejnopohlavních párů, která by sledovala trend posledních let v Evropě. Nicméně podle posledního projednávání novely v Poslanecké sněmovně a předložení opozičního návrhu zákona jasně vyplývá, že zákonodárci nejsou novele zcela jednoznačně nakloněni. Podle mého názoru by v tuto chvíli bylo dostačující přijetí novely zaručující narovnání práv manželů a registrovaných partnerů, i přestože by svazky stejnopohlavních párů stále spadaly pod pojem registrovaného partnerství, nikoli manželství. Možná časem by zákonodárci viděli, že rovná práva a povinnosti nejsou nikomu na škodu a došlo by k jednoduššímu přijetí genderově neutrálního manželství v budoucnosti.

V druhé kapitole se zabývám právní úpravou mezinárodního manželství a registrovaného partnerství, zejména kolizní úpravou a příslušností soudů ve věcech manželských. Nejdůležitějším předpisem určujícím rozhodné právo v oblasti manželství je ZMPS, dále i nařízení Řím III., které bylo přijato v režimu posílené spolupráce, avšak ČR se ho neúčastní. Podle ZMPS hraničním určovatelem pro výběr rozhodného práva ve věcech manželských je obvyklý pobyt, případně státní příslušnost. Kolizní norma se liší v závislosti, zda se jedná o uzavření manželství, poměry mezi manžely nebo zánik manželství. Co se týče pravomoci a příslušnosti soudů, nejdůležitějším předpisem je nařízení Brusel II ter, podle kterého obecnou příslušnost mají soudy podle místa obvyklého pobytu.

V poslední kapitole jsem se zabývala uznáním a výkonem cizích státních rozhodnutí, zejména potom judikaturou ESLP. Vzhledem k tomu, že všechny státy nemají stejnou právní úpravu svazků osob stejného pohlaví, je proces uznávání rozhodnutí značně komplikovaný. Problém nastává zejména v případě, kdy stejnopohlavní páry uzavřou manželství podle právního řádu jednoho státu, nicméně stát, ve kterém žádají o uznání manželství, takovou úpravu nezná. Uznávající stát buďto manželství koncipuje jako svazek muže a ženy a svazky osob stejného pohlaví uznává jako registrované partnerství anebo nemá vůbec žádnou úpravu stejnopohlavních svazků.

Na začátku diplomové práce jsem si položila tři výzkumné otázky, přičemž odpovědět na první výzkumnou otázku, „*Zda současný stav právní úpravy manželství a registrovaného partnerství na české a evropské úrovni představuje dostatečný právní rámec pro výkon a uznání cizího soudního rozhodnutí?*“ lze následovně. Samotná právní úprava na české a evropské právní úrovni je dostatečná, avšak vzhledem k tomu, že ESLP ponechává právní úpravu manželství, registrovaného partnerství, popř. stejnopohlavních manželství na členských státech, nejednotnost právních úprav členských států sebou přináší řadu komplikací. Přikláním se k názoru ESLP, že v případě uznání stejnopohlavních manželství, na rozdíl od právní úpravy manželství nepanuje v Evropě shoda. Proto je na členských státech, zda manželství osob stejného pohlaví uzavřeného v zahraničí uznají nebo nikoli. Nicméně opět je potřeba poskytnout alespoň nějakou formu uznání stejnopohlavních svazků, například ve formě registrovaného partnerství (Orlandi a další). Stejný názor zastává i NSS, který kasační stížnost o nezapsání manželství do matriky odmítl a stanovil, že v tomto případě, lze manželství nezapsat na základě rozporu s veřejným pořádkem, jelikož ČR zastává úpravu manželství jako svazku muže a ženy. Podle mého názoru je až k podivu, že od posledního rozhodnutí se názor evropského ani českého soudu nikam neposunul, přitom od roku 2018 došlo ve společnosti k rozvoji ohledně vnímání stejnopohlavních manželství. Nejnověji přijalo manželství osob

stejného pohlaví Estonsko a stalo se prvním státem tzv. východní Evropy, který genderově neutrální manželství přijal. Nelze však nesouhlasit s tím, že ESLP nechce zasahovat do úpravy rodinného a soukromého života a ponechává ji na vnitrostátní úpravě členských států. Nicméně do budoucna by se mohlo očekávat, že pokud bude ESLP nadále svou rozhodovací pravomoc přizpůsobovat trendu v Evropě, tak přijde s rozhodnutím, které stejnopohlavním párům zaručí rovná práva a podřadí ochranu stejnopohlavních manželství pod čl. 12 EÚLP.

Na druhou výzkumnou otázku „*Jakou roli má v procesu uznání a výkonu cizího státního rozhodnutí ESLP a je jeho judikatura konzistentní?*“ můžeme uvést, že hlavní roli v procesu uznání a výkonu cizího státního rozhodnutí hraje především ESLP, který svá rozhodnutí vyvíjí zejména s ohledem na rozvíjející se právní úpravu stejnopohlavních svazků. Stále více států Evropy uznává manželství pro všechny, i přesto je však ESLP ve svých názorech poměrně konzistentní. Drží se v zásadě pravidla stanoveného v roce 2010 v rozhodnutí Schalk a Kopf, že právní úprava manželství je ponechána na vnitrostátní úpravě členských států. Nicméně v případě, kdy osobám stejného pohlaví nebyla poskytnuta žádná ochrana jejich práv a jakékoli právní uznání jejich svazku (ani v podobě registrovaného partnerství nebo obdobného svazku) došlo k porušení práv zaručených EÚLP (Oliari a další).

Na třetí výzkumnou otázku „*Jaký vliv má zahraniční právní úprava na českou právní úpravu a je možné vyřešit problém uznávání stejnopohlavních manželství v ČR přijetím připravované novely Občanského zákoníku?*“ si můžeme odpovědět tak, že česká právní úprava se tou zahraniční inspiroje, nicméně jen velmi opatrně a pomalu. Což lze spatřovat také v tom, že problémem uznání stejnonopohlavních manželství se zabýval jen jednou NSS. Problém by se určitě vyřešil přijetím novely Občanského zákoníku, která by uzákonila manželství genderově neutrální a tím by nedocházelo k neuznání takových rozhodnutí ze zahraničí. Jednalo by se však o řešení problému jen na české úrovni, nikoli obecně na evropské. Lze tedy doufat, že časem dojde, jak k přijetí novely Občanského zákoníku, tak k novému rozhodnutí na poli ELSP, který zaručí ochranu stejnopohlavním manželstvím.

Seznam použité literatury

Monografie

- FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 200 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 400 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s.
- KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav a kol. Mezinárodní právo soukromé. 8. vydání. Plzeň-Brno: Aleš Čeněk – Doplněk, 2015, 430 s.
- KUČERA, Zdeněk. Zákon o mezinárodním právu soukromém: komentované vydání s důvodovou zprávou a souvisejícími předpisy. Brno: Doplněk, 2014.
- MALACKA, Michal, RYŠAVÝ Lukáš. Mezinárodní právo soukromé a procesní. Úvod do studia mezinárodního práva soukromého a rozhodčího řízení. 2. vydání. Praha: Leges, 2021, 364 s.
- MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. 2064 s.
- PAUKNEROVÁ, Monika, ROZEHNALOVÁ, Naděžda, ZAVADILOVÁ, Marta a kol. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 928 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Klára DRLIČKOVÁ, Tereza KYSELOVSKÁ a Jiří VALDHANS. Úvod do mezinárodního práva soukromého. Praha: Wolters Kluwer, 2017, 303 s.
- ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. II, § 140-421. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. s. 1451-3586
- RADVANOVÁ, Senta a kol. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 213 s.
- ULRICH M., MANKOWSKI P., BORRAS A., et al. *Brussels IIbis - Commentary*. Verlag Dr. Otto Schmidt; 2017.

Právní předpisy

Zákony

- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Vyhlášky

- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 124/1968 Sb., o Úmluvě o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 124/1968 Sb., o Úmluvě o souhlasu k manželství, nejnižším věku pro uzavření manželství a registraci manželství
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 32/1969 Sb., o Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích
- Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 131/1976 Sb., o Úmluvě o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití

Unijní předpisy

- NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.
- NAŘÍZENÍ RADY (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

- Nařízení Rady (EU) 2016/1104 ze dne 24. června 2016 provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových důsledků registrovaného partnerství
- NAŘÍZENÍ RADY (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí
- Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (2016/C 202/01)
- Listina základních práv Evropské unie, Úřední věstník Evropské unie C 202 ze dne 12. 12. 2007 (2016/C 202/02).

Judikatura

- Schalk and Kopf v. Austria, ECtHR, Application No. 30141/04, Judgement, 24 June 2010.
- Vallianatos and others v. Greece, ECtHR, Application No. 29381/09 and 32684/09, Judgement, 7 October 2013.
- Oliari and others v. Italy, ECtHR, Application No. 18766/11 and 36030/11, Judgement, 21 July 2015.
- Orlandi and others v. Italy, ECtHR, Application No. 26431/12, 26742/12, 44057/12 and 60088/12, Judgement, 14 December 2017.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2018, sp. zn. 8 As 230/2017-41.
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. 6. 2016. N 110/81 SbNU 729.

Odborné články

- HRUŠÁKOVÁ, Milana. Zákon o registrovaném partnerství. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2007, 2(2007), 18-24. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/assets/zdroje/casopis/2007/BA_07_02.pdf
- POSPÍŠIL, Vojtěch. K osvojení dítěte registrovanými partnery. Časopis pro právní vědu a praxi, ročník XXIV. 3/2016. s. 456-458 Dostupné z: https://is.muni.cz/publication/1367991/Pospisil_clanek.pdf

Ostatní

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.
- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém, č. 91/2012 Dz.
- Poslanecká sněmovna. Sněmovní tisk č. 201: Návrh zákona, kterým se mění občanský zákoník. [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=8&T=201>
- Poslanecká sněmovna. Sněmovní tisk č. 211: Návrh zákona, kterým se mění ústavní zákon – Listina základních práv a svobod. [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=211>.
- Poslanecká sněmovna. Sněmovní tisk č. 241: Návrh zákona, kterým se mění občanský zákoník. [online]. [cit. 1.7.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=241>.
- Poslanecká sněmovna. Sněmovní tisk č. 276: Návrh zákona, kterým se mění ústavní zákon – Listina základních práv a svobod. [online]. [cit. 1.7.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=276>.
- Poslanecká sněmovna, Sněmovní tisk 969: Návrh zákona o registrovaném partnerství. [online]. [cit. 16.6.2023]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=969&o=4>.
- Návrh zákona ze dne 14.6.2018, kterým se mění usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky. PS ČR. [online]. [cit. 30.6.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135899>.
- Návrh zákona ze dne 3.6.2023, kterým se mění občanský zákoník. PS ČR. [online]. [cit. 1.7.2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=203345>.
- HOLUBOVÁ, Kateřina, KOPECKÝ, Martin. Nařízení Brusel II ter: významné změny nejen v řízeních ve věcech rodičovské odpovědnosti. [cit. 12.7.2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/narizeni-brusel-ii-ter-vyznamne-zmeny-nejen-v-rozenich-ve-vecech-rodicovske-odpovednosti-115094.html>.

Shrnutí

Tato práce se zabývá manželstvím osob stejného pohlaví v mezinárodním právu soukromém. Cílem práce je analýza mezinárodního manželství a registrovaného partnerství se zaměřením na problematiku uznávání cizích státních rozhodnutí. Nejdříve je nastíněna úprava manželství a registrovaného partnerství v ČR, včetně návrhu na novelizaci OZ, jehož cílem je vytvoření genderově neutrálního manželství. Další kapitola se věnuje kolizní úpravě a výběru rozhodného práva ve věcech týkajících se manželství. V poslední kapitole je práce zaměřena na uznání cizích státních rozhodnutí, včetně aplikace výhrady veřejného pořádku jako důvodu pro odmítnutí uznání rozhodnutí. V této kapitole je následně zkoumána vybraná judikatura ESLP zabývající se uznáváním cizích státních rozhodnutí.

Summary

This thesis deals with same-sex marriage in private international law. The aim of the thesis is to analyse international marriage and registered partnership with a focus on the issue of recognition of a foreign decisions. First, the regulation of marriage and registered partnership in the Czech Republic is outlined, including a proposal to amend the Civil Code to create a gender-neutral marriage. The next chapter deals with collision regulation and applicable law in marriage related matters. The final chapter focuses on the recognition of a foreign decisions, including the application of the public policy reservation as a ground for refusing recognition. This chapter then examines selected ECtHR case law dealing with the recognition of a foreign decisions.

Klíčová slova

Manželství, registrované partnerství, stejnopohlavní manželství, mezinárodní manželství, rozhodné právo, uznání cizího státního rozhodnutí, výhrada veřejného pořádku, evropský soud pro lidská práva

Key words

Marriage, registered partnership, same – sex marriage, international marriage, applicable law, recognition of a foreign decision, public policy reservation, European Court of Human Rights